

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Кафедра англійської філології та методики викладання іноземної мови

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № 5
від «20» листопада 2025 р.
Завідувач кафедри МОРОЗОВА І.І.
(підпис)

ДИПЛОМНА РОБОТА

Креативна дискурсивна особистість англomовного політика

Виконавець:

Здобувач освіти 2 курсу магістратури,
групи АМП-61
Морозова Анна Олегівна

Керівник роботи:

Шпак Олена Владиславівна,
кандидат філологічних наук, доцент

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою:

кількість балів: _____

Підпис керівника

Кваліфікаційну магістерську роботу захищено на засіданні Екзаменаційної комісії
Протокол № _____ від «_____» _____ 2025 р.

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Харків – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДВАЛИНИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИКА	6
1.1. Еколінгвістика як наука.....	6
1.2. Поняття дискурсу у сучасних лінгвістичних розвідках	8
1.3. Поняття дискурсивної особистості	16
1.4. Креативність у комунікації дискурсивної особистості.....	20
1.5. Невербальні компоненти комунікації у дискурсі	24
Висновки до розділу 1	27
РОЗДІЛ 2. ЕКОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ КРЕАТИВНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИКА	30
2.1. Дипломатична внормованість комунікативної поведінки політиків в американському та британському політичних дискурсах.....	30
2.2. Креативна особистість британського політика	32
2.3. Креативна особистість американського політика	42
2.4. Екологічні принципи спілкування політиків	48
Висновки до розділу 2	51
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	53
СПИСОК БІБЛОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ	56
СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ	59
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	60

ВСТУП

Ситуація в лінгвістичній науці протягом останнього століття характеризується швидким розвитком і зміною аспектів, що належать до центру лінгвістичних досліджень. На вивчення мовної комунікації впливають такі наукові галузі, як психологія, філософія, логіка, культурологія, етнографія, естетика, семіотика та герменевтика. Однак вивчення окремих символів і їх редукція в класи і системи не показує, як цю систему знань можна використовувати в комунікаційних практиках індивідів.

Відсутність правил застосування накопичених лінгвістичних знань призвела до появи функціональних дисциплін, зосереджених на людському факторі. Комунікація є невід'ємною частиною повсякденного життя кожної людини. Кожен мовець у сучасному світі перебуває в постійному стані споживання інформації. Люди 21 століття здобувають інформацію не лише через спостереження та спілкування з іншими. Наш світ постійно розвивається, а разом з ним розвивається й інформаційний простір, тому одним із найперспективніших напрямків лінгвістичних досліджень є креативна дискурсивна особистість.

Актуальність дослідження цієї наукової розвідки полягає в еколінгвістичному дослідженні дискурсу креативних англomовних особистостей у світовій політиці, з урахуванням вербальних і невербальних аспектів.

Метою роботи є еколінгвістичне дослідження вербальної та невербальної комунікації англomовного політика як креативної дискурсивної особистості.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі **завдання**:

- дати визначення сучасній науці еколінгвістиці;
- розглянути поняття «дискурс» у сучасних лінгвістичних розвідках;
- навести загальну характеристику феномену «дискурсивна особистість»;
- визначити креативність як вербальний і невербальний прояв дискурсивної особистості;

- проаналізувати еколінгвістичні особливості вербальних та невербальних компонентів комунікації англомовних британських та американських політиків.

Об'єктом дослідження є дискурс креативних дискурсивних особистостей британських та американських політиків.

Предметом дослідження виступають еколінгвістичні особливості комунікації креативних дискурсивних особистостей британських та американських політиків.

Матеріалом дослідження слугували дискурсивні фрагменти відео із субтитрами, скрипти виступів англомовних політиків, скрипти фільмів та англомовна художня література.

Методами дослідження англомовного політика як креативної дискурсивної особистості є метод дискурс-аналізу, який був використаний для виявлення характерних еколінгвістичних особливостей креативної дискурсивної особистості політиків; контекстно-ситуативний метод, використаний для виокремлення комунікативних ситуацій спілкування – ординарних, неординарних, екстраординарних; функціонально-комунікативний метод використовувався для визначення функцій висловлень у комунікації дискурсивних особистостей; описовий та зіставний методи – для дослідження та аналізу матеріалу, а також метод систематизації та узагальнення був використаний для систематизації отриманих результатів та визначення висновків дослідження.

Наукова новизна роботи полягає в еколінгвістичному підході до вивчення креативності у комунікації англомовних політиків.

Практичне значення дослідження отриманих результатів полягає у можливості їх використання на лекційних чи практичних заняттях з англійської мови, а також під час написання наукових робіт із суміжних тем.

Апробація та публікації. Основні результати дипломної роботи магістра надано у статті загальним обсягом 8 сторінок.

Обсяг та структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та практичного) з висновками до кожного з них та загальних

висновків, списку теоретичних, довідкових та ілюстративних джерел. Загальний обсяг роботи становить 62 сторінки. Обсяг основної частини роботи становить 52 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДВАЛИНИ ДОСЛІДЖЕННЯ КРЕАТИВНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИКА

1.1. Еколінгвістика як наука

Одним із провідних принципів сучасної лінгвістики є принцип експансіонізму, який полягає у запозиченні теоретичних засад, понять та методів дослідження з інших наук. Такий міждисциплінарний підхід спричинив появу нових галузей, зокрема соціолінгвістики, лінгвокультурології тощо. На перетині ж лінгвістики та екології сформувалася нова наукова сфера – еколінгвістика, яка активно розвивається в межах сучасної мовознавчої парадигми.

Термін «еколінгвістика» був введений у науковий обіг у 60-х роках ХХ століття скандинавським мовознавцем Ейнарсом Хаугеном, який у своїй праці “The Ecology of Language” запропонував розглядати мову як частину екосистеми, у зв’язку з її соціальним контекстом, носіями та впливом на інші системи. Частково екологія мови має фізіологічний характер – це проявляється у взаємодії мов у свідомості мовця; а частково соціальний, оскільки пов’язана з функціонуванням мови у суспільстві як засобу спілкування. Її стан значною мірою визначається тими, хто вивчає мову, використовує та передає її наступним поколінням [37, с. 91].

Еколінгвістика є наукою про взаємини між мовою та її оточенням, тобто суспільством, що використовує мову як один зі своїх кодів [32, с. 126]. У найширшому значенні, еколінгвістика вивчає те, як мова формує, відображає та впливає на взаємовідносини між людиною та світом, у якому вона живе — як фізичним, так і соціальним [41, с. 107].

Відповідно дослідження О.І. Морозової, екологізм виступає загальнонауковою методологічною настановою, що становить сучасну альтернативу антропоцентризму та пропонує нову концепцію взаємодії людини з довкіллям. У межах цієї парадигми людина розглядається не як домінантна сила, а

як невід’ємна частина єдиного живого організму планети, яка не має вищого статусу порівняно з природним середовищем [22, с. 263].

Як зазначає В.Г. Пасинок, еколінгвістика зараз активно розвивається у різних напрямках. Основну увагу дослідники приділяють таким аспектам, як мовні зміни та контакти, уніфікація мовних спільнот шляхом витіснення мовних меншин, підтримання мовного балансу, мовне планування, білінгвізм та процес засвоєння мови. Також значне місце займають мовні стратегії маніпуляції, зокрема в контексті екологічної тематики [24, с. 9].

Як зазначає А. Стіббе, еколінгвістика допомагає виявити руйнівні наративи в мовленні та створювати альтернативні історії, що підтримують життя [41, р. 5]. Подальший розвиток у галузі еколінгвістики пов’язаний з ідеєю, що мова є не тільки відображенням, а й інструментом формування реальності, що має етичні та екологічні наслідки. Мовні структури можуть як підтримувати життя, так і сприяти його руйнуванню, залежно від наративів та дискурсивних моделей, що переважають у суспільстві.

Еколінгвістика є відображенням актуального процесу екологізації суспільної свідомості в умовах загострення глобальних екологічних проблем. У цьому контексті екологічний підхід у науковому дискурсі виступає як реакція на загрозу екологічної катастрофи та потребу в екологізації мислення. Такий підхід ґрунтується на усвідомлених діях людини, спрямованих на збереження як біологічного, так і культурного розмаїття [23, с. 1].

І.С. Шевченко акцентує увагу на еколінгвістичному потенціалі дискурсології, зокрема в дослідженні політичного, медійного та публічного дискурсів. У її працях аналізуються стратегії фреймування й метафоризації реальності, які здатні транслювати або екологічно свідомі, або деструктивні ідеології. Особливу увагу дослідниця приділяє етиці мовлення, адже лінгвістичне оформлення соціальної взаємодії відображає глибинні цінності суспільства, його ставлення до природи, інших людей та самої мови [30, с. 152].

У контексті аналізу дискурсивної особистості англomовного політика еколінгвістика виступає потужним інструментом дослідження мовних стратегій

формування ідеологій та соціальної реальності. За спостереженнями А. Стіббе, мовлення політичного лідера здатне транслювати життєстверджувальні або, навпаки, руйнівні цінності, закріплюючи ті чи інші світоглядні моделі у свідомості народу [42, с. 98].

Комунікативний компонент культури мовлення, який спирається на комунікативну стилістику, рекомендує найбільш відповідний вибір мовленнєвих структур у різних сферах та конкретних умовах спілкування [32].

Політики активно використовують метафори та фрейми (ментальні структури, які формують наше уявлення про реальність), які можуть мати значний вплив на екологію мислення. Наприклад, формування образу ворога чи екзистенційної загрози [30]. Аналіз цих прийомів дозволяє глибше зрозуміти не лише що говорить політик, а й те, як це впливає на суспільну думку. На сьогоднішній день, в умовах воєн та дезінформаційних кампаній, еколінгвістика як наука має особливу вагу, адже вона сприяє формуванню відповідального мовлення, заснованого на ідеях стійкості та етичності [41, с. 148].

Таким чином, еколінгвістика як сучасна наука пропонує орієнтири для формування відповідального, етичного мовлення, а також ґрунтується на ідеї, що мовні структури не є нейтральними, а мають потенціал підтримувати або руйнувати життя через домінування певних наративів та фреймів.

1.2. Поняття дискурсу у сучасних лінгвістичних розвідках

Проблема дискурсу відображена у роботах дослідників, таких як Л.В. Солощук [6], В.О. Самохіна, О.І. Морозова [11], І.С. Шевченко [15]; проблема визначення та функціонування дискурсивної особистості подана у працях Ф.С. Бацевича [2], І.А. Бехти [3], В.Б. Бурбело [5], О.І. Морозової [11], В.Г. Пасинок [12], Л.В. Солощук [14], І.С. Шевченко [15]; креативність дискурсивної особистості досліджували Ф.С. Бацевич [2], О.В. Кузнєцова [9], В.Г. Пасинок [12], В.О. Самохіна, Л.В. Солощук [14], О.В. Шпак та інші науковці.

У сучасній лінгвістиці немає однозначності трактування поняття дискурсу. В «Словнику української мови» поняттю дискурс дають таке визначення: «Зв'язний текст, надфразна єдність» [44, с. 784]. Як зазначає О.І. Морозова, у сучасній лінгвістиці термін «дискурс» має цілий спектр значень, що варіюють від сумісних до взаємовиключних. Найбільш цитоване лінгвістами визначення дискурсу як «мовлення, зануреного у життя», є метафоричним, що надає широкий простір для інтерпретації.

Н. Г. Воронцова визначає дискурс як комунікативну взаємодію між мовцем і слухачем у конкретній ситуації, спрямовану на здійснення когнітивного, емоційного, фізичного та прагматичного впливу на слухача [9, с. 21].

До термінологічного апарату лінгвістики термін «дискурс» увійшов на початку 50-х р.р. XX ст. у значенні «будь-який фрагмент мови, довший, аніж одне речення, що має певну форму організації зв'язності та єдності». Це тлумачення дискурсу базується на розумінні контексту як вербального середовища функціонування мовних знаків, на позначення якого також застосовуються терміни «лінгвальний / лінгвістичний / внутрішній контекст» та «контекст» [21, с. 2].

Відповідно дослідження О.І. Морозової, як суспільна практика дискурс тлумачиться у критичних дискурсних дослідженнях – саме цей термін пропонує Т. А. ван Дейк замість поширеного сьогодні терміну «критичний дискурс-аналіз» на тій підставі, що тут йдеться не про метод, а про царину наукової практики, міждисциплінарний проект, що охоплює низку гуманітарних і суспільних наук. При статичному розумінні дискурс концептуалізується як автономний об'єкт – текст або висловлення, які являють собою результат комунікативної діяльності, усної або письмової [21, с. 4]. При розгляді з позицій діяльнісного підходу дискурс розуміється як процес, комунікативна подія, здійснювана за посередництвом природної мови соціальна взаємодія комунікантів [21, с. 5].

Є багато визначень дискурсу, але в нашій роботі ми спираємося на визначення О.І. Морозової та І.С. Шевченко, які визначають дискурс «як інтегральний феномен, як мисленнєво-комунікативну діяльність, що являє собою сукупність процесу і результату і включає як екстралінгвістичний, так і власне

лінгвістичний аспект; в останньому крім тексту виділяються пресупозиція і контекст (прагматичний, соціальний, когнітивний), що зумовлюють вибір мовних засобів» [31, с. 38].

Включення наукової парадигми генераторів мовних одиниць і різноманітних параметрів мовної ситуації сприяло розвитку теорій комунікації та мовної взаємодії, зумовивши появу нових напрямів у лінгвістиці (теорія мовленнєвих актів, теорія текстів, теорія висловлювання), нова тема дослідження, нова мовна одиниця – дискурс.

Таким чином, дискурс розуміємо як складне багатоаспектне явище, що поєднує у собі процес та результат мовленнєвої діяльності, спрямованої на комунікативну взаємодію між учасниками спілкування в конкретному соціальному, когнітивному та прагматичному контекстах. Він є не лише продуктом мовлення, а й динамічною комунікативною подією, у якій поєднуються лінгвістичні та екстралінгвістичні параметри, що зумовлюють вибір мовних стратегій та визначають ефективність комунікації.

1.2.1. Інституційний дискурс. Як зазначає американський філософ Девід Льюїс, комунікативна прагматична лінгвістика не володіє достатніми знаннями про мову, але намагається зрозуміти і вивчити комунікативний процес, враховуючи такі чинники: час і місце спілкування, учасників, їх вік і соціальний статус, цілі і мотиви мовлення тощо. Людина як суб'єкт мовної комунікації, творець і «користувач» мови стає одним із центральних аспектів комунікативно-прагматичної лінгвістики, яка в останні тридцять років набула пріоритетного значення. Під час спілкування всі ми стикаємося з однією проблемою – проблемами спілкування та координації [2].

Мотивація громадських цілей, вивчення особливостей комунікаційного процесу, мають задовольняти потреби осіб, а також управляти продуктивною та ефективною комунікацією. Це також результат зростання інтересу до риторики. Але на відміну від традиційної риторики об'єктом дослідження теорії дискурсу є не окрема мова, а риторика дискурсу, тобто риторика діалогу.

Успішна професійна діяльність у більшості професій значною мірою залежить від ефективної організації ділових стосунків, які, у свою чергу, залежать від правильної організації, розуміння та управління мовленнєвою діяльністю. Необхідно розвивати навички розуміння та спілкування, оскільки вони є основними кваліфікаціями для більшості професій. Д. Льюїс зазначав, що навчитися брати участь у комунікативних процесах, розуміти їх і впливати на процес діалогу є одним із найскладніших завдань у навчанні комунікативним навичкам [2].

Особливе місце серед різновидів дискурсу посідає інституційний дискурс, оскільки він відображає мовну взаємодію у межах соціально значущих структур. Дослідження інституційного дискурсу дозволяє простежити, яким чином мова функціонує в офіційних сферах, як вона слугує засобом впливу, регуляції та підтримання соціального порядку.

Інституційний дискурс є різновидом соціального дискурсу, що виникає у межах певних соціальних інститутів (наприклад, політка, юриспруденція, освіта тощо), між агентами інституцій та їхніми клієнтами або громадянами [32, с. 125]. Він характеризується певною формальністю, використанням специфічної лексики та дотриманням конкретних правил та норм спілкування, що визначаються роллю та статусом учасників комунікації.

Спілкування в межах інституційного дискурсу є складним процесом розвитку контактів між людьми з метою задоволення соціальних потреб, які є необхідними для функціонування всього суспільства. Воно виражається у вигляді систем дій та норм поведінки. Норми взаємодії у межах ідеологічного дискурсу пов'язуються із власною системою цінностей, конкретними функціями, поведінковими стереотипами та текстами [31, с. 35].

Як зазначає Н.І. Андрейчук, інституційний дискурс може бути проаналізований з позицій восьми основних підходів: прагматичного, психолінгвістичного, лінгвостилістичного, лінгвокультурного, структурно-лінгвістичного, когнітивно-семантичного, соціолінгвістичного та лінгвосеміотичного [1, с. 138–139].

Прагматичний підхід розглядає інституційне мовлення як взаємодію між учасниками статусно маркованої комунікації, беручи до уваги контекст (час, місце), вікові, соціальні характеристики, мотивацію та цілі мовленнєвих актів. Такий дискурс спрямований на налагодження контакту, обмін інформацією й емоціями, а також передбачає використання як вербальних, так і невербальних засобів для реалізації комунікативних стратегій.

Психолінгвістичний підхід зосереджується на процесах переходу від внутрішньої мовної організації до зовнішнього мовлення, з урахуванням типових соціально-психологічних рис мовних особистостей, їхніх рольових очікувань і мовленнєвих установок.

У межах лінгвостилістичного підходу увага приділяється виявленню комунікативних реєстрів, розмежуванню усного й писемного мовлення в різних жанрах, а також визначенню функціональних характеристик спілкування на основі мовностилістичних одиниць.

Лінгвокультурний підхід спрямований на вивчення етнокультурної специфіки комунікації, виявлення моделей мовленнєвого етикету, аналіз культурних домінант і концептів, характерних для певної етнічної спільноти, а також особливостей звернення до прецедентних текстів [1, с. 133].

Структурно-лінгвістичний підхід зосереджується на текстових характеристиках дискурсу: когерентності та зв'язності, тематиці, способах організації змісту, модальних елементах, а також поліфонічності дискурсу, що відображає багаторівневу комунікацію.

Когнітивно-семантичний підхід трактує інституційний дискурс як структуру, що організована у вигляді ментальних схем, фреймів, сценаріїв та когнітивних моделей, через які репрезентується мовленнєва діяльність у свідомості мовця.

Соціолінгвістичний підхід аналізує мовну поведінку учасників дискурсу в межах їхньої соціальної приналежності, звертаючись до ширшого соціокультурного контексту комунікації. Нарешті, лінгвосеміотичний підхід описує інституційний дискурс як процес означування, в межах якого

досліджуються правила організації знакових систем, що формують взаємозв'язки між знаком та об'єктом у свідомості реципієнта [1, с. 159].

Усі зазначені підходи дозволяють комплексно осмислити процес «соціального мапування» реальності, виявляючи механізми побудови знакових зв'язків, які формують мовну картину світу людини.

Отже, інституційний дискурс є важливим об'єктом лінгвістичного аналізу, оскільки дозволяє виявити, як за допомогою мови реалізується влада, підпорядкування, рольові взаємини та соціальні ієрархії. У межах інституційного дискурсу спілкуванню притаманні певний рівень формалізації, жанрова стандартизованість, дотримання термінології та мовні кліше.

1.2.2. Політичний дискурс. Особливої актуальності набуває вивчення дискурсу в сфері політичної комунікації. У цьому контексті мова політика виконує не лише інформативну, а й ідеологічну функцію, тим самим посилюючи авторитет інституту влади та формуючи громадську думку. Як зазначається у дослідженні А. Літак, політична комунікація є одним із найдинамічніших типів інституційного дискурсу, оскільки вона змінюється залежно від соціально-політичного контексту, медіа-форматів та цільової аудиторії [18, с. 143].

У науковому розумінні політика трактується як «мистецтво» управління державою та суспільством. Вона передбачає управлінську діяльність суб'єктів державної влади на стратегічному рівні, спрямовану на ухвалення важливих рішень у сфері взаємодії між різними соціальними групами, державами та народами. Політика включає стратегічне планування, регулювання та формування внутрішніх і зовнішніх правових відносин [19, с. 77].

Як зазначає І.С. Руднева, політичний дискурс є інституційним за своєю природою, оскільки він пов'язаний із реалізацією владних повноважень у межах суспільної системи. Однак, на відміну від багатьох інших видів інституційного мовлення, у ньому чітко простежується тенденція до персоналізації. Політики не лише представляють інституції, а й формують власний публічний образ – індивідуальний стиль, харизму та тональність мовлення [26, с. 87–89]. Це додає

політичній комунікації гнучкості, емоційної насиченості та здатності підлаштуватися під певну цільову аудиторію.

Основними суб'єктами державної влади на цьому рівні зазвичай виступають представники політичної еліти — особи, які приймають ключові рішення та задають суспільні моделі поведінки. До них належать ті, хто здатен реформувати або створити нову модель суспільного устрою та забезпечити її розвиток і стабільність. Їх діяльність пов'язана з боротьбою за здобуття, утримання та використання влади. Для цього використовуються різноманітні інструменти: дипломатія, економіка, міграційна політика, міжнародна співпраця, наука, освіта, а також військова конкуренція [10, с. 142–147].

Особливу роль у цій боротьбі відіграють мова, тексти й політичне письмо — тобто політичний дискурс. Він є багатовимірним явищем політичної комунікації, що охоплює всю політичну сферу життя людини та слугує каналом спілкування між владою, політичними партіями, громадськими організаціями, посадовцями, виборцями й населенням.

Дослідники вказують, що кожен політичний режим формує свій власний політичний дискурс, який відображає його суть і національну специфіку. Аналіз політичної мови певного періоду дає змогу реконструювати частину історичного контексту цього часу та виявити його соціальні особливості через мовні форми. Політичний дискурс відображає мовну практику й соціальну реальність.

Політичний дискурс є однією з найвпливовіших форм інституційного дискурсу, що функціонує у сфері політичної комунікації. Він виконує основні соціальні функції, а саме: вплив, переконання, формування ідеологій, керування громадською свідомістю. Тобто політичне мовлення не є нейтральним — воно структуроване таким чином, щоб транслювати певні цінності, формувати образ реальності та створювати імідж: позитивний — для себе, негативний — для опонентів.

Як зазначають науковці, політичний дискурс є сукупністю усіх мовних взаємодій, публічного права, традицій та досвіду, що виражається у вербальній формі, а зміст, предмет, адресант та адресат якого належать до політичної сфери

(наприклад, президент, прем'єр міністр, лідер партії, члени парламенту тощо). Цей тип дискурсу має аргументативний характер та звертається до системи суспільних цінностей, оскільки його головна мета – встановити, зберегти та зміцнити політичну владу. Його ключова функція полягає в управлінні суспільною свідомістю та нав'язуванні політичної волі через використання мови як інструменту впливу й боротьби в процесі аргументації [32, с. 126].

Також, політичний дискурс визначають як «мовленнєві утворення (усні або письмові), що стосуються сфери політики, реалізуються вербально й невербально, актуалізуються в певному ситуативному контексті і спрямовані на здійснення конкретної прагматичної семантики» [8, с. 183].

Політичний дискурс має ряд характеристик, які роблять його відмінним від інших видів комунікації:

- 1) Ідеологічність. Політичне мовлення завжди несе у собі певну ідеологію, яка не просто виражається через мову, але й нав'язується. Як наголошує Т. ван Дейк, політичний дискурс є каналом інституційного відтворення ідеологій [43, с. 31].
- 2) Цілеспрямований вплив. Основною метою політичної комунікації є переконання аудиторії, вплив на її погляди, заклик до дії та утвердження власної влади. Такий ефект досягається через риторику, емоційний тиск, наведення резонних аргументів, використання різних мовних зворотів та соціальних стереотипів [43, с. 45].
- 3) Політична метафорика. Метафори, які формують концептуальну картину світу, відіграють важливу роль у політичному мовленні. Найбільш розповсюдженими є метафори боротьби, ворога, втрати, порятунку тощо, адже ці образи викликають сильні емоційні реакції [40, с. 59–62].
- 4) Різноманітність жанрів. Політичний дискурс охоплює низку жанрів, а саме маніфести, дебати, інтерв'ю, звернення до народу, офіційні заяви тощо. Кожен із них має власні комунікативні цілі, форму та стиль [42, с. 198].

Формування екологічно збалансованого політичного дискурсу неможливе без урахування психологічного чинника впливу та схильності до експресивної

надмірності. Його основою є постійна комунікація між владою та опозицією, у межах якої сторони регулярно вступають у словесне протистояння. Конкурентний характер політичного дискурсу виявляється, зокрема, у формах парламентських дебатів та виборчих кампаній [33, с. 256].

Таким чином, політичний дискурс розуміємо як інституційно зумовлену форму комунікативної взаємодії, у межах якої мова виступає основним інструментом здійснення влади, формування ідеологій та управління суспільною свідомістю. Його структура відображає баланс між інституційною нормою та індивідуальним стилем мовця, що у поєднанні перетворює мову на засіб боротьби за владу, підтримання політичного порядку та формування колективних сенсів у суспільстві.

1.3. Поняття дискурсивної особистості

У сучасній лінгвістичній науці поняття мовленнєвої, комунікативної та дискурсивної особистості набувають дедалі більшої аналітичної значущості, репрезентуючи поступову еволюцію суб'єкта мовлення від носія мовної норми до смислотворця в соціокультурному просторі. Згідно з Л.В. Солощук, мовленнєва особистість є базовим рівнем, на якому індивід функціонує як володар мовної компетенції: він володіє фонетичними, лексичними, граматичними та стилістичними засобами мови, а також здатен будувати висловлення, дотримуючись нормативних параметрів [29, с. 169].

Однак сам факт володіння мовою ще не гарантує ефективної участі в комунікації. Саме тому наступним етапом стає комунікативна особистість, яка не лише правильно говорить, а й стратегічно керує мовленнєвим актом: враховує адресата, ситуацію, контекст, інтенції співрозмовників, емоційний фон, культурні коди, і, відповідно, демонструє адаптивність та прагматичну ефективність [28, с. 6–9]. Вона прагне не просто говорити, а взаємодіяти – переконувати, пояснювати, мотивувати, підтримувати зв'язок, моделювати комунікативну ситуацію відповідно до мети.

Найвищу форму мовленнєвої активності становить дискурсивна особистість. Це вже не лише компетентний користувач мови та ефективний комунікатор, а рефлексивний суб'єкт, який усвідомлює себе як частину складної дискурсивної взаємодії в межах соціального, культурного, ідеологічного та історичного контекстів.

Л.В. Солощук зазначає, що дискурсивна особистість діє в континуальному полікодовому комунікативному просторі і здатна поряд із мовним кодом використовувати й трактувати інші семіотичні коди залежно від типу дискурсивних відносин, у які вона є включеною в певні моменти спілкування. Невербальний код за комунікативним потенціалом і функціональними особливостями може дорівнювати коду вербальному. Поняття дискурсивна особистість відбиває її індивідуальну здатність гнучко реагувати на дискурсивне оточення, ураховувати всі компоненти не тільки мовного, але й немовного характеру, з яких складається комунікативний процес та які впливають на його течію, тобто дискурсивна особистість здатна до переходу від одного типу дискурсивних стосунків до інших [29, с. 170].

У рамках дискурсології та когнітивної лінгвістики дослідники визначають феномен мовної особистості в комунікативному та дискурсивному просторі терміном дискурсивної особистості. Так, на думку В.Б. Бурбело, мовна особистість в інтеракціональному контексті – це і є дискурсивна особистість, що формується на перетині комунікативних і когнітивних факторів. Дискурсивна особистість – це учасник комунікативної події, у якому відповідні засоби – лексика, граматика, стиль – відбираються як тактичні дії, що відповідають мовленнєвим стратегіям» [7, с. 43]. Вважаємо, що таке визначення допомагає чітко розмежувати різницю між поняттями «мовна особистість» і «дискурсивна особистість».

Згідно В.Б. Бурбело, мовна особистість в інтеракціональному контексті і є дискурсивною особистістю, яка формується на перетині комунікативних і когнітивних факторів. Дискурсивні особистості є учасниками комунікативних подій, в умовах яких і відбувається відбір відповідних засобів – лексичних,

граматичних, стилістичних, а також тактичних дій, відповідних до мовленнєвої стратегії [7, с. 29].

І.А. Бехта зазначає, що дискурсивна особистість – це мовна особистість, яка продукує певний дискурс у формі постійно оновлюваного чи завершеного, фрагментованого чи цілісного, усного чи письмового повідомлення. Ця особа діє у сфері виробництва повідомлень і відповідає за їх зміст [4, с. 174]. Отже, іншими словами, дискурсивна особистість – це один із аспектів мовної особистості, який виражає її дискурсивні характеристики. Такі особистісно-формуєчі дискурси можуть долати міжмовні бар'єри за допомогою перекладу, роблячи можливим вивчення дискурсивної особистості з точки зору дискурсу, представленого в іншомовному просторі та в іншому культурному просторі.

Л.В. Монастирська вказує, що дискурсивна особистість є мовною особистістю, яка породжує певний дискурс у вигляді постійно відновлювального або закінченого, фрагментального або цілісного, усного або писемного повідомлення. Дискурсивна особистість діє у сфері виробництва повідомлень і несе відповідальність за їх зміст [20, с. 45].

В окремому напрямі лінгвістики, а саме лінгвоперсонології, науки, що спрямована на комплексне вивчення особистості та її мовленнєвої діяльності, є особливий метод опису мовної особистості в дискурсі, відомий також як «дискурсивна персонологія». Цей підхід розглядає дискурсивну особистість з позиції комунікативної тональності спілкування [13, с. 62–67].

Вчені поділяють дискурсивні особистості на:

- одномірні / багатомірні;
- сценарні / несценарні;
- серйозні / ігрові;
- етичні / агональні;
- артистичні / неартистичні;
- перформативні / аргументативні суб'єкти спілкування.

В основі класифікації такі категорії [3, с. 190]:

1) одноплановість / багатоплановість смислів. Цей критерій виявляє установки учасників спілкування, які шукають приховану інформацію або спонукають їх сприймати інформацію буквально. Тому, якщо людина схильна відверто висловлювати свої думки, то вона одноплановий суб'єкт спілкування. Навпаки, якщо людина схильна висловлюватися красномовно і відхилятися від теми, то вона є багатоплановим суб'єктом спілкування;

2) заданість або відкритість реакцій в спілкуванні відображається в заздалегідь визначеності або вільному реагуванні на ту чи іншу комунікативну дію в спілкуванні. На основі цього критерію можна розрізнити теми комунікації за сценарієм і без нього;

3) серйозність чи несерйозність спілкування є тим критерієм, який відрізняє гумористичний дискурс від серйозного. У жартівливих словах свідомо ламаються звичні стереотипи і скорочується дистанція спілкування. Між гумором і серйозною розмовою існує проміжна комунікативна ланка — напівсерйозна розмова, коли два учасники (або один із них) ведуть серйозну розмову, яка в будь-який момент може перерости в жарт;

4) критерій спілкування для співпраці чи конфлікту. Цей знак є основою задоволення або дискурсу страждання (змагання). У першому випадку учасники спілкування намагаються проявити доброзичливість один до одного і зробити спілкування легким і приємним, у другому — свідомо погіршують ситуацію, ображаючи та висміюючи один одного або присутніх;

5) пріоритезація змісту чи форми спілкування може визначити, чи є метою спілкування отримати задоволення від розмови чи передати ввічливе повідомлення. Комуніканти, які віддають перевагу формі спілкування, називаються суб'єктами художньої комунікації, тоді як комунікатори, які цінують саме повідомлення, називаються суб'єктами нехудожньої комунікації;

6) конкретність або абстрактність тем дискурсу розкриває перформативних комунікативних суб'єктів, які прагнуть діяти, та аргументованих комунікативних суб'єктів, які схильні думати та міркувати [22, с. 190].

Ця класифікація дає дослідникам змогу глибше дослідити мовленнєву діяльність та особистість мовця у різних дискурсивних контекстах. Знання дискурсивної особистості також допомагає зрозуміти, як мовлення особи впливає на стосунки з іншими.

Отже, дискурсивна особистість є мовною особистістю, яка застосовує попередньо набуті знання, має свій стиль та здатна усвідомлено формувати, інтерпретувати та транслювати смисли в межах певного соціокультурного чи ідеологічного контексту. Її діяльність характеризується умінням адаптувати мовні стратегії до різних типів дискурсивних відносин, поєднувати вербальні та невербальні компоненти, а також активно формувати дискурсивну реальність.

1.4. Креативність у комунікації дискурсивної особистості

Проаналізувавши виникнення, розвиток і розуміння поняття креативності (як особливого творчого начала) і самої креативності в історії філософської думки, зазначимо, що креативність є об'єктом дослідження на всіх етапах суспільного буття людини. У давні часи креативність виявлялася у формі наслідування надприродної Створювальної сутності. У середні віки це характеризувалося концепцією креаціонізму, яка стверджувала принцип співтворчості природи і всього існуючого. Сучасні люди розуміють, що креативність має як раціональні, так і ірраціональні якості. Сучасне розуміння креативності характеризується розумінням діяльності людини, орієнтованої на суб'єкт-об'єктні відносини. Глобальна ідея креативності виступає необхідною ланкою в ланцюзі світоглядних парадигм і установок у процесі історичної філософії, виступаючи описово-циклічним розумінням (античні часи), креаціоністськими ідеями (середньовіччя), елементарною еволюцією (новий час) і креаціонізм (сучасна філософія) [10, с. 74].

Самохіна В.О. стверджує, що креативність є універсальною характеристикою дискурсивної особистості, що реалізується через творчу діяльність. Важливою ознакою креативної дискурсивної особистості є її здатність до співпраці та творчої

взаємодії з іншими людьми. Така особистість перебуває у постійному діалозі із собою, навколишнім середовищем та соціумом [27, с. 23].

Проблеми креативності розглядає німецький філософ і соціолог-теоретик Х. Йоас. У праці «Креативність дії» дослідник розглядає креативність як спосіб оцінки людської діяльності та як факт, що пояснює реальність людської поведінки, через який розуміються специфічні характеристики людської діяльності, як спосіб втілення своєї особистості. Вчений включає раціональний і нормативно орієнтований компонент дії в загальну структуру діяльності і говорить про необхідність доповнення цієї структури третім компонентом, який підкреслює креативний характер дії [3, с. 129].

Філософський енциклопедичний словник визначає творчість як продуктивну діяльність за мірками свободи та оновлення, коли зовнішня детермінація людської активності замінюється внутрішньою самовизначеністю [45].

Креативність (лат. «крео» – творити, створювати) – здатність творити, здатність діяти творчо і тим самим генерувати нові та незвичайні погляди на проблему чи ситуацію. Творчі здібності можуть відображатися в особистому мисленні, праці, створених творах мистецтва, інших матеріальних і духовних продуктах культури. Креативність також розуміється як здатність робити або іншим чином досягати нових речей: нових рішень проблем, нових методів або інструментів, нових творів мистецтва [29, с. 171].

В.Г. Пасинок зазначає, що найбільша сила дискурсивної особистості – слово. Мовлення є універсальним способом спілкування з аудиторією: воно дозволяє максимально точно і яскраво донести матеріал. Сила слова використовується для пояснення нового матеріалу, презентацій, навчальних діалогів, аналізу помилок, тобто важливість спілкування неможливо переоцінити. Сильне, натхненне і обов'язково добре слово здатне творити дива [23, с. 3]. Концептуальна система дискурсивної особистості визначається знанням мовних норм, умінням використовувати ці норми в мовленні, а також здатністю до спілкування та досягнення мети. Як зазначає авторка, в українській мові під творчістю розуміється

«діяльність людини, спрямована на створення духовних і матеріальних цінностей», а під «креативністю – творча новаторська діяльність» [25, с. 47].

Креативність також визначається як здатність нетривіального, нестандартного підходу до вирішення проблеми. Креативність представлена як найважливіший елемент професійної компетентності в ряді сфер, «високо цінується в будь-якій сфері діяльності специфічна якість, що вимагає фантазії і уяви» [30, с. 152].

Як зазначає Самохіна В.О., діяльність креативної особистості реалізується через модуси її трансформації, зокрема через творчу рефлексію. Однією з ключових характеристик творчості постає її активна, діяльна та аксіологічно зумовлена природа. Творчість розглядається не лише як інструмент пізнання чи самовираження, а й як джерело численних бінарних опозицій, що дозволяють окреслити межу між індивідуальним і колективним, унікальним і стандартизованим [27, с. 22].

Окрім креативності ще існує поняття «лінгвокреативність». Як відзначає О.В. Кузнєцова, лінгвокреативність виступає інструментом реалізації індивідуально-авторського стилю, прояву творчого потенціалу, дає можливість урізноманітнити свою творчість, надати їй «нових барв», відмовитись від шаблонності [16, с. 42].

Лінгвокреативність є необхідною умовою для розвитку мови, ефективної комунікації та самореалізації особистості. Вона проявляється на різних рівнях мови: фонетичному, лексичному, морфологічному, синтаксичному та стилістичному. Мовці, наділені лінгвокреативним мисленням, можуть неординарно підходити до створення виступів, граючи зі словами. На це впливає низка факторів, таких як рівень володіння мовою, ерудиція, інтелект, емоційний стан, а також культурне середовище.

Що стосується розуміння індивідуальної креативності, то розвиток особистості, пов'язаний із формуванням особистості, характеризується підвищенням індивідуальної вибірковості. Креативний розум створює власні бар'єри, які ізолюють його від зовнішнього світу і дозволяють творити. Цей процес

забезпечується рівнем розвитку свідомості людини. Так, люди зі слабкими фільтрами свідомості можуть лише сприймати некритично, без відстеження інформації (це також можуть бути діти та люди похилого віку), а сформована особистість має жорсткі фільтри свідомості, які розуміють, що їй потрібно, а що ні [9, с. 15].

І.А. Бехта відзначав, що промови та висловлювання з самого початку враховують можливі реакції і часто створюються з урахуванням таких реакцій. Такі висновки є творчими актами, що є невід'ємною частиною дискурсивної особистості, креативність якої характеризується швидкістю реакції, артистизмом, здатністю залучати людей, гумористичною реакцією в нестандартних ситуаціях [4, с. 175].

Дослідження показали, що креативні люди мають певні характери. Перелік психологічних характеристик, які відрізняють дискурсивно творчі особистості, включає:

- Незалежність (індивідуальні стандарти важливіші за стандарти групи, суспільства), суперечливість в оцінках і судженнях.
- Відкритість, бажання вірити у власні та чужі фантазії та бути чутливими до нових і невизначених речей.
- Високу терпимість до невизначеності та невирішених ситуацій і конструктивну дію у вирішенні проблем.
- Розвинене естетичне почуття, прагнення до прекрасного.
- Впевненість у власних здібностях, самоповага.
- Міцність характеру, схильність до ризику.
- Наявність у поведінці як жіночих, так і чоловічих рис.
- Схильність до психофізіологічного виснаження у поєднанні з максимальною самовіддачею.
- Внутрішня мотивація діяльності [27, с. 23]

Існуючі дослідження також показують, що креативні люди мають такі риси особистості, як інтелектуальна ініціатива, дивергентне мислення, наполегливість, організаторські здібності та агресивність [1; 5; 6]. Вважається, що основною

психологічною характеристикою креативних людей є те, що для них творчість, незалежно від її успішності та значущості для суспільства, є головним сенсом життя.

Найбільш продуктивними серед дискурсивних креативів виявляються більш активні, агресивні в захисті свого «Я», володіють кооперативними й організаторськими здібностями, вміють правильно визначити повноту явища, швидко й правильно його використовувати, вміють адаптуватися й легко експериментувати, відмовляються від марних думок і швидко позиціонують себе в реальності.

Екологічне мовлення креативної особистості характеризується ненасильницьким формулюванням думок, униканням маніпулятивних стратегій та відкритістю до альтернативних точок зору. Така мовна поведінка сприяє формуванню безпечного, рефлексивного комунікативного простору, де мовець не лише самовиражається, а й допомагає іншим розкрити свій потенціал. У цьому контексті креативність не нав'язується, а вивільняється через комунікативну співпрацю [27, с. 24].

Таким чином, креативна особистість – це інтелектуал, носій нових знань, духовний провідник, ерудит, мислитель. Мовлення креативної особистості є багаторівневою, структурно та стилістично складною системою. Її головна цінність – екологічність, яка виявляється не лише у змісті, а й у способі подачі: мовлення не травмує, не тисне, а творить та надихає.

1.5. Невербальні компоненти комунікації у дискурсі

Невербальні компоненти комунікації – це сукупність позамовних засобів передавання інформації, що супроводжують або заміняють вербальне мовлення, виконують комунікативні, емоційно-експресивні та когнітивні функції у процесі міжособистісної взаємодії. До них належать мова тіла, міміка, тон голосу, зоровий контакт та навіть одяг [28, с. 5].

У сучасній лінгвістиці невербальні компоненти розглядаються як пара лінгвістичні засоби, що функціонують у єдиній семіотичній системі разом із вербальними компонентами. Їхня взаємодія утворює полікодовий дискурс, у межах якого значення формується не лише за допомогою слів, а й за допомогою невербальних сигналів, що уточнюють, підсилюють або, навпаки, модифікують зміст мовного висловлення [29, с. 170].

Відповідно до підходу Солощук Л.В., основні типи компонентів невербальної комунікації розділяються на такі рівні:

1. Проксеміка. До цього рівня належать відстань між мовцями, просторове розміщення мовців тощо)
2. Кінесика. Цей рівень охоплює жести, міміку, рухи тіла та зоровий контакт.
3. Просодика. Цей рівень включає в себе голос та його вокалізацію (інтонація, гучність тощо) [28, с. 32].

Незважаючи на те, що мова є пріоритетним засобом комунікації, невербальні засоби не можна ігнорувати, адже саме за їх рахунок відбувається від 40 до 80% спілкування. Вони доповнюють чи підсилюють зміст висловлювань, акцентують особливу увагу на певних речах під час розмови, дають змогу краще зрозуміти почуття та думки співрозмовника, а іноді навіть можуть замінити саму мовну комунікацію. Невербальні компоненти виступають як метакомунікаційні маркери. Особливо важливу роль вони грають на початку і в кінці бесіди [15, с. 2].

Одним із найбільш поширених невербальних засобів є рукостискання. Традиційно ним починається та закінчується будь-яка ділова розмова. Рукостискання використовується не лише при вітанні та прощанні, але й у випадку укладення угоди чи домовленості. Цей жест також показує повагу та довіру до співрозмовника.

Ось деякі характеристики рукостискань:

1. Коротке та мляве рукостискання часто може свідчити про байдужість, а тривале у поєднанні із вологими долонями – про хвилювання [17, с. 92].

2. Трохи затягнуте рукостискання у поєднанні із посмішкою та відкритим поглядом демонструє дружні наміри [17, с. 92].
3. Потиск прямої, не зігнутої руки говорить про неповагу та бажання зберегти офіційну дистанцію [17, с. 92].
4. Так зване «рукавичкове» рукостискання, коли, потискуючи руку співрозмовника правою рукою, ліву кладуть на неї з іншої сторони. Це говорить про глибокі почуття та доречно лише у спілкуванні з добре знайомими людьми [17, с. 92].
5. Якщо при рукостисканні ініціатор торкається ліктя, охоплює плече співрозмовника чи супроводжується обіймами, це говорить про довіру та гарні стосунки зі співрозмовником [17, с. 92].

Посмішка також вважається одним із ключових засобів невербальної комунікації. Зазвичай посмішка при зустрічі з людиною знімає напруження та стає базою для дружнього спілкування з перших хвилин. Існують різні типи посмішки, та одна і та ж сама може бути абсолютно доречною в одній комунікативній ситуації, або зовсім неприйнятною у іншій. Наприклад, при першій зустрічі із діловим партнером, посміхаючись, не варто оголювати зуби, адже це може викликати недовіру до вас. Широка посмішка, при якій відкриті обидва ряди зубів, характерна для неформального спілкування у колі близьких знайомих чи друзів [17, с. 93].

Просодика становить один із рівнів невербальної комунікації, який охоплює інтонаційно-мелодійні засоби усного мовлення: інтонацію, ритм, темп, паузи, динаміку, мелодіку, логічний та емоційний наголос. Як зазначає Н. Ф. Клименко, просодичні засоби мовлення відіграють важливу роль у реалізації комунікативного наміру мовця, сприяють вираженню його ставлення до ситуації та співрозмовника, а також передають емоційний стан суб'єкта спілкування [13, с. 78–81]. Просодика не лише супроводжує вербальну складову, а й посилює або трансформує її значення, тому її вважають важливим чинником у побудові успішної комунікації, зокрема в політичному, публічному та міжособистісному дискурсі. Згідно з дослідженнями О. В. Беляєвої, інтонаційна структура мовлення формує

комунікативний настрій, моделює очікувану реакцію слухача, а також виконує регулятивну функцію в діалозі [5, с. 40].

Окремі просодичні елементи мають усталене інтерпретаційне значення:

1. Висхідна інтонація наприкінці речення може свідчити про запитальність, сумнів або ввічливе прохання.
2. Підвищення тону, прискорене мовлення та підвищена гучність вказують на емоційне напруження, зокрема злість чи ентузіазм.
3. Мовлення зі зниженим темпом, рівною інтонацією та чіткими паузами зазвичай сприймається як офіційне, нейтральне або дистанційоване, що характерно для ділової взаємодії.
4. Паузи часто сигналізують внутрішнє хвилювання, роздуми, а також структурують мовлення, виділяючи смислові частини.
5. Інтонаційний або динамічний наголос акцентує ключову інтонацію та емоційне ставлення мовця до сказаного [5, с. 62].

Поєднання невербальних та вербальних компонентів комунікації є одним із ключових чинників комунікативного процесу. Хоча саме вербальні засоби традиційно вважаються основними носіями змісту, лише їхнє поєднання з невербальними елементами забезпечує повноцінність та результативність комунікації [28, с. 17].

Отже, невербальні компоненти – просодичні, кінесичні, проксемічні, здатні як підсилювати, так і змінювати зміст вербального повідомлення, а тому їх слід розглядати як невід’ємний елемент комунікативної компетентності, зокрема в сфері політичної взаємодії.

Висновки до розділу 1

Еколінгвістика як міждисциплінарна галузь є результатом інтеграції лінгвістики та екологічного мислення, що відображає актуальні суспільні потреби в умовах глобальних трансформацій. Сучасна еколінгвістика є потужним

інструментом дослідження політичного мовлення, оскільки дозволяє виявити наративи й метафори, що формують екологію мислення суспільства.

Дискурс є складним багатоаспектним явищем, що поєднує у собі процес та результат мовленнєвої діяльності, спрямованої на комунікативну взаємодію між учасниками спілкування в конкретному соціальному, когнітивному та прагматичному контекстах.

Інституційний дискурс становить особливий тип мовленнєвої взаємодії, що реалізується у межах соціально значущих інституцій та відображає владні, рольові та нормативні аспекти комунікації. Йому притаманні формалізація, жанрова стандартизованість, дотримування термінологічних одиниць та усталених мовних конструкцій.

Політичний дискурс є однією з найвпливовіших форм інституційного дискурсу, що виконує функції легітимізації влади, формування ідеологічних наративів та управління суспільною думкою. Сучасний політичний дискурс набуває персоналізованих рис, поєднуючи інституційну репрезентацію з індивідуальним стилем мовлення, що дозволяє політичним лідерам ефективніше адаптувати комунікацію до цільових груп.

Поняття дискурсивної особистості дуже активно використовується у сучасній лінгвістиці, де дискурсивна особистість інтерпритується як складний когнітивно-комунікативний феномен, який є одним із аспектів прояву мовної особистості та виявляє її дискурсивні характеристики. Концептуальна система дискурсивної особистості визначається знанням мовних норм, умінням використовувати ці норми в мовленні, а також здатністю до спілкування та досягнення мети.

Креативність є здатністю дискурсивної особистості генерувати нові, оригінальні ідеї в межах певного комунікативного або соціокультурного контексту, використовуючи вербальні та невербальні засоби комунікації для досягнення мети спілкування.

Невербальні компоненти комунікації є важливою складовою політичного дискурсу, оскільки вони виконують значущі смислотворчі, емоційно-оцінні та

регулятивні функції. До основних компонентів належать проксемика, кінесика та просодика. Кожен із них по-своєму впливає на ефективність комунікативної взаємодії, доповнюючи або іноді замінюючи вербальні компоненти мовлення.

РОЗДІЛ 2

ЕКОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАЦІЇ КРЕАТИВНОЇ ДИСКУРСИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ АНГЛОМОВНОГО ПОЛІТИКА

2.1. Дипломатична внормованість комунікативної поведінки політиків в американському та британському політичних дискурсах

Етика дипломатичності у політичному дискурсі відіграє ключову роль у формуванні позитивного іміджу політика, встановленні контакту з аудиторією та підтриманні суспільної довіри. Вона охоплює як лінгвістичні стратегії ввічливості, так і ширші когнітивно-прагматичні моделі комунікації, що відображають культурно детерміновані уявлення про прийнятну поведінку публічних осіб. Американський та британський політичні дискурси демонструють різні підходи до реалізації дипломатичної етики, зумовлені історичними, соціокультурними та жанровими особливостями [32, с. 126].

Британський політичний дискурс, у свою чергу, має глибоке історичне коріння, вирізняється увагою до ієрархії та характеризується стійкою традицією інституційної ввічливості та когнітивно вмотивованої дипломатичності, що виявляється у формалізованій манері спілкування політичних лідерів. У цьому контексті дипломатичність реалізується через стриману, опосередковану мову, уникнення прямої конфронтації, перевагу непрямих мовленнєвих актів, застосування пом'якшуючих конструкцій, ввічливих кліше та метафор. Така мовна поведінка відповідає очікуванням суспільства, яке інтерпретує публічну стриманість як прояв компетентності та етичності політика [32, с. 127–128].

Спільною рисою британської та американської дипломатичної етики є пріоритет партнерського типу взаємодії, вмотивованість дискурсу цінностями гуманізму, недопущення відвертого агресивного тону, а також використання мовних стратегій, що дозволяють зберегти обличчя не лише мовця, але й адресата [8, с. 184].

Обидві культури схильні до побудови публічного образу політика як морального авторитету, здатного керувати емоціями, долати конфлікти через діалог та уникати прямого приниження опонента, навіть у ситуації полеміки. Цей принцип, як зазначають науковці, чітко простежується у риторичі президентських дебатів у США, де дипломатичність проявляється не стільки у відсутності критики, скільки у способі її подання – з дотриманням формальних норм ввічливості, через синтаксичне пом'якшення та риторичні запобіжники [12, с. 74].

Американська модель формувалася в умовах демократичного плюралізму, публічного активізму та високої конкурентності політичного простору. У цьому культурному контексті дипломатичність має менш формалізований, але більш прагматичний характер та є інструментом публічної взаємодії, що тісно пов'язаний із технологіями медіавпливу, політичною конкуренцією та очікуваннями різномірної аудиторії. За зазначенням Ю. Заблоцького, екстралінгвальні чинники – такі як культ президентства, двопартійна політична система, домінування цифрових медіа – формують особливий стиль політичного мовлення, в якому дипломатичність постає як стратегічна мовна практика, покликана підтримувати баланс між риторичною ефективністю та етичними нормами [11, с. 55].

Американська дипломатичність реалізується через тактики позитивної ввічливості: вживання колективних займенників на кшталт *we, together, all of us*, формул солідарності та єдності, звернень до моральних цінностей. Універсальні поняття – *freedom, unity, hope, progress* – виконують етико-дискурсивну функцію, спрямовану на згуртування аудиторії та зниження поляризації [19, с. 76].

Отже, етика дипломатичності в американському та британському політичних дискурсах має як спільні риси, так і суттєві відмінності. У США дипломатичність часто виконує функцію адаптації до очікувань масової аудиторії та слугує інструментом політичного маневрування. У британському дискурсі вона виступає компонентом когнітивної культури, що передбачає стилістичну стриманість, логічність та ідеологічну виваженість. Попри відмінності у ступені формалізації, обидві моделі демонструють спільну ціннісну основу – етика дипломатичності функціонує як елемент культурного коду, що формує публічний імідж політика,

сприяє збереженню легітимності влади та підтримує конструктивний характер політичного діалогу.

2.2. Креативна особистість британського політика

Спілкування є динамічним та невід'ємним процесом взаємодії у політичному дискурсі між людьми, який слугує для обміну знаннями, досвідом, емоціями та для налагодження зв'язків. Цей безперервний процес являє собою рушійну силу розвитку особистості та суспільства загалом.

В основі спілкування лежить екологічна комунікація, що здійснюється за допомогою вербальних та невербальних засобів. До вербальних засобів належать слова, речення та тексти, які використовуються для передачі інформації.

Навіть якщо люди спілкуються однією мовою, розуміння інформації не гарантується. На це є ряд причин:

1. Соціальні та вікові відмінності: люди з різним досвідом та знаннями можуть по-різному трактувати одні й ті ж слова.
2. Недосконалість мови: мовцеві не завжди вдається чітко сформулювати свою думку, що може призвести до непорозуміння.
3. Відсутність спільного контексту: люди можуть не володіти однаковими знаннями про ситуацію, яка обговорюється, що ускладнює розуміння [23, с. 3].

Отже, екологічне спілкування у рамках британського політичного дискурсу є не просто передачею інформації, а активним процесом взаємодії, успішним результатом якого стає встановлення контактів та взаємне порозуміння.

Існує декілька рівнів вербальної комунікації:

1. Фонологічний рівень. Найнижчий рівень, який використовує звуки мови для створення слів [13, с. 53–56].
2. Морфологічний рівень. До цього рівня належать морфеми (найменші значущі частини слова), частини мови та їх форми (наприклад,

відмінювання іменників, ступені порівняння прикметників та дієвідміни дієслів) [9, с. 72].

3. Синтаксичний рівень. До нього належать типи речень (прості/складні), члени речення (підмет, присудок тощо) та порядок слів (прямий, зворотний, інверсія) [9, с. 87].
4. Лексичний рівень. Визначає значення слів та словесні поєднання. До нього належать словниковий запас мови, лексична сполучуваність та семантика (значення) слів [8, с. 184].
5. Стилiстичний рівень. Вивчає використання мовних засобів у різних стилях мови. До нього належать функціональні стилі мови (науковий, публіцистичний, офіційно-діловий, художній, розмовно-побутовий, конфесійний) та стилістичні прийоми (метафора, епітет, порівняння тощо) [9, с. 85].

Важливо зазначити, що усі рівні вербальної комунікації тісно взаємопов'язані. Неможливо досконало володіти мовою, не розуміючи хоча б одного з вищевказаних рівнів.

Британському політичному дискурсу притаманний досить стриманий стиль мовлення, уміння підтримувати контакт зі співрозмовником, а також демонстрація високої культури спілкування. Одним із найважливіших принципів екологічності, який забезпечує екологічну взаємодію є підтримання рівноваги між мета комунікацією та власне комунікацією. У британському політичному дискурсі, де цінується ввічливість, раціональність та виваженість мовлення, мета комунікація виконує важливу регулятивну функцію, запобігаючи конфліктам, непорозумінням та надмірній емоційності у висловлюваннях.

Попри прагнення до дипломатичності, британський політичний дискурс неминуче містить елемент вербальної агресії. У ситуаціях, що потребують підвищеної відповідальності, коли йдеться про ухвалення важливих рішень, що визначають подальший розвиток держави, політики часто демонструють жорсткість та рішучість, використовуючи мову як інструмент впливу.

Вінстон Черчилль відомий своїми рішучими діями та словами під час Другої світової війни. Його промова, виголошена 4 червня 1940 року в Палаті громад, є одним із найяскравіших прикладів потужного політичного дискурсу, що поєднує у собі емоційний вплив та екологічну переконливість за рахунок обраного мовленнєвого стилю – стилістичного повтору *We shall fight*, який вжито політиком у реченні сім разів:

- (1) WINSTON CHURCHILL: ***We shall not flag or fail. We shall go on to the end. We shall fight in France, we shall fight on the seas and oceans, we shall fight with growing confidence and growing strength in the air, we shall defend our island, whatever the cost may be. We shall fight on the beaches, we shall fight on the landing grounds, we shall fight in the fields and in the streets, we shall fight in the hills; we shall never surrender*** (Darkest Hour) [54].

Колишній прем'єр міністр Великої Британії Борис Джонсон написав книгу, присвячену Вінстону Черчиллю, яка має назву «Фактор Черчилля». Вона стала підставою для того, щоб західна преса охарактеризувала його як «нового Черчилля» у зв'язку з його активною зовнішньополітичною позицією та підтримкою України у протистоянні російській агресії. Така висока оцінка діяльності британського прем'єра, який свідомо обрав Черчилля своїм ідеалом і орієнтиром у політичній кар'єрі, спонукає до проведення певних історичних паралелей між обома лідерами.

Борис Джонсон докладно аналізує досягнення та помилки Черчилля, розвінчує численні міфи, що супроводжували цього видатного політика. Уже з перших сторінок відчувається щире захоплення автора постаттю свого героя:

- (2) *Even as a young child, I was absolutely convinced that Churchill could be considered the greatest statesman Britain had ever produced. From an early age, I had a clear idea of his achievements: against all odds, he overcame one of the most despicable tyrannies in world history and led my country to victory* (Churchill Factor) [47].

Подібність між Борисом Джонсоном та Вінстоном Черчиллем можна простежити як на рівні політичної діяльності, так і на рівні екологічної мовленнєво-риторичної поведінки. Обидва політики належать до традиції британського консерватизму та виступають за посилення міжнародного авторитету Великої Британії. Їхній стиль поєднує рішучість та емоційність. Також вони майстерно використовують повтори, метафори, гіперболи та іронію як засоби формування переконливого політичного дискурсу.

У промовах Маргарет Тетчер, яка обіймала посаду прем'єр-міністра Великої Британії з 1979 по 1990 рік, чітко простежується прагнення окреслити нову економічну парадигму, що відрізнялася від поствоєнних політик. Висловлювання нижче відображає екологічний підхід до ролі держави та громадян у створенні добробуту:

(3) *As Prime Minister between 1979 and 1990 I had the opportunity to put these convictions into effect in economic policy. We intended policy in the 1980s to be directed towards fundamentally different goals from those of most of the post-war era. We believed that since jobs (in a free society) did not depend on government but upon satisfying customers, there was no point in setting targets for 'full' employment. Instead, government should create the right framework of **sound money, low taxes, light regulation and flexible markets** (including labour markets) to allow **prosperity and employment to grow** (The Path to Power) [64].*

Через терміни на кшталт *sound money, low taxes, light regulation* та *flexible markets* Маргарет Тетчер конструює образ здорової економічної системи, а використання позитивно забарвлених концептів (*prosperity, employment to grow*) створює життєсвердживальний наратив, що мотивує суспільство сприймати політичні рішення не як нав'язану державну директиву, а як природний та корисний процес, що є важливим принципом екологічного мовлення у політичному дискурсі.

На фонологічному рівні слід проаналізувати особливості мовлення Боріса Джонсона: його вимову, акцент та інтонацію. Вони є важливими елементами його дискурсивної особистості, адже через них він конструює образ «свого» політика, який є одночасно елітарним та народним.

Боріс Джонсон володіє базовим різновидом Received Pronunciation (RP), який є традиційним для британської політичної та освітньої еліти (адже він навчався в Ітоні та Оксфорді). У мовленні політика також можна помітити елементи так званої ітонської вимови (*Etonian accent*). Їй притаманні більш чіткі голосні та іноді дещо гіперболізована «староанглійська» вимова. Слід зазначити, що Боріс Джонсон навмисно варіює акцент залежно від аудиторії: в офіційних промовах він ближчий до стандарту RP, а в телевізійних інтерв'ю чи виступах може переходити на більш розслаблену інтонацію, яка створює ефект близькості до народу.

Боріс Джонсон активно грає інтонацією, вона є динамічною та мінливою. Він може почати фразу повільно та урочисто, а потім різко пришвидшитися, підвищуючи голос. Також політик часто робить інтонаційні паузи, щоб підкреслити іронію або викликати сміх.

(4) Thank you everyone who's helped look after me and my family over the last three years, including Dylan, the dog. And I just say to my party if Dylan and Larry can put behind them their occasional difficulties, then so can the conservative party (pause) (Boris Johnson's farewell speech as UK prime minister) [52].

Вкінці цієї репліки політик зробив паузу, очікуючи на сміх аудиторії підсилюючи комічний момент.

Ще однією відмінною рисою мовлення Боріса Джонсона є «черчиллівські» відголоси – різкі зміни висоти тону, які додають певної драматичності. Він може підняти голос на ключовому слові, а потім різко знизити тон, створюючи відчуття напруги.

З точки зору **морфології та синтаксису** Боріс Джонсон відомий частим використанням мови креативним чином. Політик часто додає вставні конструкції,

щоб надати додаткову інформацію, емоційно забарвлений коментар або власну позицію.

(5) *So, I want to say to the millions of people who voted for us in 2019, many of them voting Conservative for the first time: 'Thank you all for that **incredible** mandate, **the biggest Conservative majority since 1987, the biggest share of the vote since 1979**'* (Boris Johnson's farewell speech as UK prime minister) [52].

За своєю структурою це одне довге складнопідрядне речення, де висловлення у функціях пояснення, звернення та подяки вбудовані як вставні частини цього звернення. Численні епітети (*incredible, biggest*) у цій цитаті підсилюють емоційну забарвленість та надають висловлюванню позитивного забарвлення, що є важливим з еколінгвістичної точки зору. Також тут є паралельні конструкції, які створюють ефект градації – наростаючого аргументу (*the biggest Conservative majority since 1987, the biggest share of the vote since 1979*). Такий прийом використовується у політичному дискурсі для підкреслення досягнень та легітимізації поточної позиції.

Лексичний рівень. Боріс Джонсон як високо освічена людина, письменник, майстер слова, має дуже великий словниковий запас та вміє ефективно використовувати ті чи інші лексеми залежно від ситуації та задля досягнення бажаного ефекту. Наприклад, у своїй першій промові на посаді прем'єр-міністра політик використав емоційно забарвлену та ритмічну фразу, за допомогою якої продемонстрував сарказм щодо опонентів:

(6) ***The doubters, the doomsters, the gloomsters – they are going to get it wrong again*** (Boris Johnson's first speech as Prime Minister) [53].

Уживаючи неологічні утворення (*doomsters, gloomsters*), Боріс Джонсон немовби перетворює критиків на карикатурних персонажів.

Інша яскрава фраза з тієї ж промови:

(7) ***The buck stops here*** (Boris Johnson's first speech as Prime Minister) [53].

Цей ідіоматичний виріз означає, що відповідальність лежить на тому, хто говорить. Використовуючи її, Боріс Джонсон позиціонує себе як відповідального

лідера. Таким чином, у межах політичного дискурсу використання цієї ідіоми дозволяє вибудувати особистісно орієнтований наратив, де мова політика не лише передає інформацію, а й формує уявлення про роль і відповідальність лідера в управлінні державою.

Також, Борис Джонсон часто вживав фразу «*get Brexit done*». Вона є радше політичним гаслом, але стала майже ідіомою у його мовленні. Політик повторював цю фразу у промовах з 2019 року, особливо під час передвиборчої кампанії.

(8) *Let's **get Brexit done** on October the 31st* (Boris Johnson: Let's get Brexit done by October 31st) [51].

Ця ідіома функціонує як імператив – заклик завершити процес виходу з ЄС.

Стилістичний рівень. У своїх промовах, інтерв'ю та публікаціях Борис Джонсон постає як яскравий представник креативної дискурсивної особистості. Його мовлення відзначається непередбачуваністю, гумором, стилістичною багатоплановістю та здатністю створювати живий контакт із публікою.

Однією з головних рис мовлення прем'єр міністра Джонсона є поєднання серйозності та іронічності. Його промови часто стосуються ключових політичних проблем, однак навіть у серйозному контексті він активно застосовує художні засоби, щоб зробити виступ більш динамічним і зрозумілим для широкої аудиторії. Наприклад, у своїй промові у парламенті він використовує іронічну фразу:

(9) *His [Corbyn's] policy **on cake** is **neither having it nor eating it*** (Boris Johnson lays into Corbyn after the Queen's Speech) [49].

У цій цитаті політик вдається до алюзії на відоме прислів'я «*You can't have your cake and eat it too*», що означає неможливість поєднати несумісні речі. Джонсон переінакшує його, натякаючи, що політика Джеремі Корбіна, члена Лейбористської партії та її лідера, суперечлива або беззмістовна. Це створює комічний ефект, але водночас слугує екологічним інструментом для пояснення складної політичної ситуації в простій і зрозумілій формі.

Наступні слова, сказані Маргарет Тетчер, містять гіперболу (*the most powerful imperial nation the world has seen*), за допомогою якої політик перебільшує сили та масштаби Радянського Союзу для підкреслення загрози:

- (10) *The Russians are bent on world dominance, and they are **rapidly** acquiring the means to become **the most powerful imperial nation the world has seen.** The men in the Soviet Politburo do not have to worry about **the ebb and flow of public opinion.** They put guns before butter, while we put just about **everything before guns** (The Path to Power) [64].*

У контексті політичного дискурсу ця цитата демонструє класичні риси риторики холодної війни: створення образу ворога (*The Russians are bent on world dominance*) та маніпуляція через контраст «ми – вони» (*They put guns before butter, while we put just about everything before guns*).

Ще однією особливістю екологічного подання важливої інформації у рамках політичного дискурсу є комічність як стилістичний прийом. Наприклад, Борис Джонсон добре відомий своєю здатністю жартувати навіть у формальних ситуаціях. Під час промови він жартував про невдалу спробу бізнесу:

- (11) *It's a great pleasure to be speaking here before an audience of people who [...] really do know the pleasures and the pains of running a business. And I speak feelingly because **I was once a director myself of a tile company which lasted all of about 24 hours** (Boris Johnson at the IoD Annual Convention, 2013) [48].*

Тут політик вдається до самоіронії, навмисне підкреслюючи надто короткочасне перебування на посаді директора. Подібні жарти допомагають йому створювати образ «свого хлопця» і наближати політика до звичайних людей.

Ще одним комічним прийомом є іронія, яку Борис Джонсон використовує описуючи Черчилля як суперечливу фігуру:

- (12) *Churchill was **the best speaker, the best writer, the best joker, the bravest, the most daring and the most original** of the political figures of his generation. But Churchill was also **the biggest political nerd** you have ever seen (Churchill Factor) [47, с.196].*

Вербальний портрет, підсилений іронією, дозволяє Борісу Джонсону передати неймовірну працелюбність Черчилля поряд із надмірною пристрастю до деталей. Особливістю мовлення є уживання стилістичного повтору у найвищому

ступені порівняння *the best speaker, the best writer, the best joker, the bravest, the most daring and the most original, the biggest political nerd*.

Отже, британські політики володіють різноманітними вербальними компонентами спілкування, притаманними креативній дискурсивній особистості. Ці компоненти допомагають їм створювати гумор та ефективно взаємодіяти з аудиторією виборців, парламенту, народу, політичних діячів тощо. Для більш повної картини слід також розглянути невербальні компоненти, як мова тіла чи вираз обличчя, які часто доповнюють вербальну комунікацію політиків.

Кінесичний компонент комунікації вбачаємо у тому, що Для Боріса Джонсона, як і для багатьох британських політиків, характерна дуже експресивна жестикуляція, яка часто виглядає дещо хаотичною. На відміну на стриману жестикуляцію Маргарет Тетчер згідно приписів щодо англійської кінесичної та проксемічної (дистанціювання) поведінки, у своїх публічних виступах цей політик активно розмахує руками, ніби «підштовхуючи» власні аргументи вперед. Часто користується «рубаними» рухами долонями, які ніби позначають чіткі межі його тверджень. У промові перед парламентом [50] політик активно рухав руками у такт словам, демонструючи впевненість та енергійність. Така жестикуляція водночас створює враження невимушеності, проте інколи виглядає неконтрольованою, що додає його образу «харизматичного, але безладного» політика.

Посмішка Боріса Джонсона часто є широкою і навіть гротескною у моменти, коли він намагається розрядити атмосферу жартом; або ж вимушеною й нервовою у напружених політичних дискусіях. Під час засідання парламенту, Боріс Джонсон зіткнувся з сером Кіром Стармером після вибачень за скандал «Partygate» [69]. Боріс Джонсон посміхався у моменти критики, що виглядало як стратегія уникнення прямої конфронтації. Це є прикладом екологічної поведінки, адже здатність запобігти конфлікту є основою екологізму. Така поведінка є способом підтримати імідж людини, яка не втрачає гумору за жодних умов.

Проксемічний компонент комунікації Боріса Джонсона вбачаємо у тому, що він часто порушує типову «британську стриманість» у дистанції: політик може підходити досить близько до співрозмовників, нахилятися до них або навіть

доторкатися до плеча чи руки, що добре видно після того, як він завершив свою фінальну промову на посаді прем'єр міністра та прощався зі своїми колегами. Це створює ефект неформальності та близькості до людей, хоча у формальних дипломатичних зустрічах така манера виглядає менш доречною [52].

Просодичний компонент комунікації ілюструється особливою впізнавасною інтонацією Бориса Джонсона, яка варіюється від урочистої (наприклад, у зверненні до нації щодо COVID-19 у 2020 році) [62] до квапливої та навіть сумбурної (характерно для інтерв'ю, коли він ухиляється від незручних запитань). Політик часто робить раптові паузи, іноді наче забуваючи думку, після чого різко продовжує – це підсилює враження спонтанності, але також створює ефект навмисної неструктурованості його мовлення.

За паравербальним компонентом комунікації, зовнішній вигляд Джонсона став частиною його політичного бренду. Його скуйовджене волосся, розстібнута краватка чи недбало заправлена сорочка часто створюють образ людини, яка не занадто переймається формальностями. У промові під час прес-конференції з президентом Зеленським [61] Джонсон мав традиційний костюм, проте виглядав менш «відполіровано», ніж інші дипломати. У межах політичного дискурсу, це може інтерпретуватися як стилістична стратегія – позиціонування себе як звичайної людини, а не віддаленого бюрократа, а крім того, підтримування солідарності з лідером країни, яка знаходиться у стані несправедливої війни, що заважає їй президенту виглядати вишукано.

Британські політики традиційно демонструють високий рівень майстерності у використанні як вербальних, так і невербальних компонентів у рамках політичного дискурсу. Вони часто підкреслюють цінність соціальних та економічних ресурсів у своїх висловлюваннях, демонструючи увагу до сталого розвитку. Таким чином, їхнє мовлення відображає екологічно орієнтовану ціннісну позицію. Вони як підтримують внормованість англійської вербальної й невербальної поведінки, так і навмисно емоційно порушують її задля створення ефекту неочікуваності. Еколінгвістичні особливості креативної дискурсивної особистості британського політика визначаються його здатністю поєднувати

вербальні та невербальні компоненти комунікації для формування переконливого політичного дискурсу. Використання різноманітних лексем та стилістичних засобів дозволяють ефективно конструювати образи союзників та опонентів, тоді як інтонація, жести й міміка, а також зовнішній вигляд підсилюють емоційний вплив.

2.3. Креативна особистість американського політика

Американський стиль комунікативної поведінки у політичному дискурсі вирізняється прагматичністю, орієнтацією на результат та ефективне досягнення мети. Однією з його характерних рис є активне залучення співрозмовника до процесу комунікації, що реалізується через діалогічність та емоційно забарвлені апеляції до слухача. У цьому стилі відзначається прагнення до прямої, відкритої та переконливої передачі інформації, що забезпечує ефективну взаємодію зі співрозмовником.

Значну роль у структурі американського політичного дискурсу відіграє невербальний рівень, який охоплює не лише інтонацію та темп, а й зовнішні вияви статусу та впевненості. У цьому контексті важливою паравербальною складовою є презентабельний одяг – діловий костюм, який виконує не лише естетичну, а й комунікативну функцію. Під час офіційних подій чи публічних виступів Рональда Рейгана, Джорджа Буша, Барака Обами, Біла Клінтона, Джо Байдена такий вигляд створює враження дисциплінованості та професійної надійності, підсилюючи вербальне послання.

Дональд Трамп, діючий президент США, як креативна дискурсивна особистість є яскравим прикладом того, як паравербальні, вербальні й невербальні засоби можуть перетворюватися на ключовий інструмент політичної боротьби. На відміну від більшості традиційних політиків, він вирізняється прямолінійністю, емоційною експресією та спрощеністю мовних конструкцій, що робить його висловлювання доступними для широкої аудиторії.

На фонологічному рівні мовлення Дональда Трампа позначене типовим нью-йоркським акцентом (*New York accent*), який він зберіг попри політичну кар'єру. Його особливості – «пласкі» голосні, деяке спрощення дифтонгів та характерна вимова звуку *r*, що робить його мовлення легко впізнаваним і близьким для широких американських мас. Інтонаційно Дональд Трамп активно використовує повторювані патерни: починає фразу енергійно з підвищенням тону, а закінчує коротким різким спадом. Це надає його мовленню переконливості, але водночас – агресивності.

У промові після перемоги на виборах він безапеляційно заявив:

(13) *I will be president for all Americans* (Donald Trump's Victory Speech) [58].

Інтонація тут рівна і низхідна, що створює ефект урочистості й заключного акценту. Дональд Трамп майже не варіює мелодику, що надає його мовленню прямолінійності. З точки зору політичного дискурсу, це створює ефект близькості до простих американців та сприяє побудові образу народного лідера. Хоча, водночас, інтонаційна агресивність функціонує як інструмент домінування, що можна трактувати як прагнення до маніпулятивного впливу на масову свідомість.

На морфологічному та синтаксичному рівні мовлення Дональда Трампа, як і багатьох інших американських політичних діячів, вирізняється простотою синтаксичних конструкцій. Він уникає довгих складносурядних та складнопідрядних речень, віддаючи перевагу коротким, інколи навіть граматично неповним фразам. Така манера створює ефект безпосередності та зрозумілості.

Приклад із його інавгураційної промови 20 січня 2017 року:

(14) *From this day forward, it's going to be **only America first, America first*** (Trump Inauguration Speech) [68].

Речення просте, із повтором, який посилює емоційність. Використання прислівника *only* у підсилювальній позиції формує імперативний характер висловлювання. *America first* – експресивне висловлення у функції обіцянки, яке повторюється двічі, до того ж, поспіль, надає стверджувальному реченню окличного забарвлення.

Наступний приклад демонструє простоту синтаксису, одноманітність граматичних форм (*they're*), але водночас ритмічність та нагнітання ефекту за рахунок повторів.

- (15) ***They're** sanctuary for criminals. **They're** safety and security for criminals. They are very, very bad. And all of these places have big sanctuary cities. And all **they're** doing is protecting criminals. Okay?* (President Trump Takes Questions From Reporters After Long Cabinet Meeting) [63].

Барак Обама, 44-ий президент США, часто також вживає такі риторичні запитання, які дозволяють йому апелювати до влади та закликати її відповісти на незручні запитання. Політик задає їх немовби від імені американського народу та тим самим завойовує прихильність виборців:

- (16) *You want a fight, President Bush? How else could he propose **hundreds of billions** in tax breaks for big corporations and oil companies but not one penny of tax relief to more than one **hundred million** Americans?* (Transcript of Obama's speech) [67].

З точки зору еколінгвістики та екологізму в політичному дискурсі, використання Бараком Обамою риторичних запитань апелює до соціальної справедливості та відповідального використання ресурсів. У цьому контексті риторичні запитання виконують роль інструменту екологічного пробудження свідомості аудиторії.

Лексичний рівень. Барак Обама схильний вживати іменники, які позначають абстрактні поняття (*faith, dreams*) та слугують для вираження концептів американського політичного дискурсу:

- (17) *Americans share **a faith** in simple **dreams*** (Obama's speech on the "American Dream") [65].

З еколінгвістичної точки зору, така риторика протиставляється руйнівним ідеям, які ґрунтуються на агресії чи страхові. Барак Обама формує позитивну мовну екологію, де віра та мрія – це ресурси духовного розвитку нації.

Лексика Дональда Трампа характеризується емоційністю та прямоотою. Наприклад, відповідаючи на питання журналісті, він активно використовує епітети та оціночні слова (*tremendous, disaster*).

- (18) *We have **tremendous** problems on crime and other things and would love some help. Chicago in particular, maybe, right now. I mean it's a **disaster*** (President Trump Takes Questions From Reporters After Long Cabinet Meeting) [60].

Часто політик надає перевагу досить простим лексичним одиницям (*very good*). Цю фразу можна замінити більш складними синонімами, такими як «great», «awesome», «wonderful» чи «amazing». Незважаючи на довгий синонімічний ряд, Трамп обрав найпростіший варіант. Його мовлення звучить просто, але є досить переконливим:

- (19) *He made **a very good** speech and I also finished it up. And afterwards we spoke right after that* (Donald Trump Reveals Putin's Possible Next Steps On Ukraine Deal) [56].

Дональд Трамп має улюблене гасло, яке стало лейтмотивом його політичної риторики: «*America First*». Воно використовується як тема зовнішньої політики з 2015-2016 років і далі, включно з 2025. Цей вислів став не просто наголосом, а й стратегічною позицією політика.

Стилістичний рівень. Стиль мовлення Дональда Трампа будується на поєднанні простоти, повторюваності та агресивної поляризації, що не є екологічним принципом спілкування у політичному дискурсі. Він часто вживає ярлики для позначення політичних опонентів (*Crooked Hillary, Little Marco*). Такі прізвиська виконують певні функції. Перш за все, вони викликають сміх та створюють ефект шоу. По-друге, вони формують стійкі асоціації в колективній свідомості. Політик почав активно застосовувати прізвисько «Crooked Hillary» для позначення Гіллари Клінтон ще під час кампанії 2016 року:

- (20) *They want better lives, not more petty attacks from failed and totally discredited politicians like **crooked Hillary Clinton*** (Donald Trump Speech in Miami, 2016) [57].

Прізвисько «Little Marco» Трамп адресував Марко Рубіо під час республіканських дебатів 2016 року:

(21) *Don't worry about it, **Little Marco**, I'll* (Donald Trump Mocks 'Little Marco' Rubio At Fox News Debate) [55].

З точки зору еколінгвістики, використання Дональдом Трампом прізвиськ для своїх опонентів можна охарактеризувати як неекологічно деструктивне, оскільки це створює не взаємоповагу, а конфронтацію. Такі стилістичні елементи руйнують принцип мовної гармонії, що є ключовим для еколінгвістики, оскільки мовлення втрачає функцію порозуміння та єднання, натомість спричиняє соціальну напругу.

Таким чином, мовлення американського політика як креативної дискурсивної особистості на всіх рівнях відзначається простотою, прямолінійністю та емоційною надмірністю. Він створює образ сильного та відвертого лідера. Для більш повної картини слід також розглянути невербальні компоненти, як мова тіла чи вираз обличчя, які часто доповнюють вербальну комунікацію.

Кінесичний компонент комунікації ілюструється характерною як для Дональда Трампа, так і для більшості американських політиків, дуже впізнавана жестикуляція, яка стала майже «фірмовим знаком» публічних виступів. Політик часто використовує характерний жест із великим і вказівним пальцем, зімкнутими в коло, інші пальці витягнуті вгору. Цей жест, що часто супроводжується словами “*tremendous*” або “*the best*”, створює ефект підсилення власної правоти та акцентування уваги на ключових твердженнях. Наприклад, під час виступу на Всесвітньому економічному форумі в Давосі Дональд Трамп регулярно супроводжував слова про економічний успіх США цим рухом, ніби підкреслюючи абсолютність своєї позиції [70].

Також типовим є вказування пальцем – жест, який у західній культурі сприймається доволі агресивно. Під час дебатів із Гіллари Клінтон у 2016 році Дональд Трамп неодноразово неекологічно спрямовував руку прямо в її бік, що візуально підсилювало конфронтаційність [66].

Посмішка політика має різні відтінки: від широкої, демонстративної, майже «комерційної» усмішки на публічних заходах до саркастичної напівпосмішки у моменти критики опонентів. У 2020 році у дебатах із Джо Байденом він часто посміхався скептично або кривив губи, що мало на меті показати зверхність і недовіру до слів суперника [59].

Зовнішній вигляд Дональда Трампа завжди максимально «відполірований» і формалізований. Його класичний костюм часто із червоною краваткою – важливий елемент іміджу, що символізує силу, владу та енергію. Навіть колір краватки, який він майже не змінює, виконує символічну функцію – підкреслення республіканської ідентичності та мужності.

Проксемічний компонент комунікації ілюструється тим, що американські політики зазвичай чітко контролюють дистанцію. Наприклад, Дональд Трамп у дебатах та інтерв'ю прагне утримувати домінуючу позицію – наприклад, стоїть дуже близько до суперника, але не торкається його. У другому турі дебатів із Гіллари Клінтон він часто «нависав» позаду неї, коли вона говорила, створюючи відчуття психологічного тиску. У зустрічах із виборцями він рідше порушує особистий простір, однак активно використовує рукоштовпання та поплескування по плечу у якості кінесичного компоненту [66].

Щодо просодики, то інтонаційно Дональд Трамп – надзвичайно виразний оратор. Його виступи ритмічно розділені на короткі, прості речення, які він підкреслює паузами та зміною тону. Він часто виділяє ключові слова надмірною гучністю (*“AMERICA FIRST!”*, *“FAKE NEWS!”*), що створює ефект лозунгів, які легко запам'ятати. Його манера говорити іноді наближається до театральної: емоційні вигуки, перебільшені інтонаційні акценти та навіть пафосні повтори створюють ефект мобілізаційного заклик.

Отже, невербальні засоби американського політика як дискурсивної особистості працюють на створення образу сильного, домінуючого та впевненого у собі лідера. Його жестикуляція – впізнавана та ритмічна, усмішка – інструмент як для підлецування аудиторії, так і для знецінення опонентів, проксеміка – контрольована й стратегічно використана для демонстрації сили. Інтонаційна

експресивність робить його промови схожими на мітингові виступи, де ключові меседжі легко вибиваються з потоку мовлення. Завдяки такій синергії вербальних і невербальних компонентів, створюється образ харизматичного лідера-борця, що одночасно захоплює прихильників і провокує критиків.

Щодо еколінгвістичних особливостей комунікативної поведінки американського політика, варто зазначити, що його мовлення характеризується емоційною експресивністю, що формує образ сильного та цілеспрямованого лідера. У рамках американського політичного дискурсу поєднується висока риторична ефективність та потенційна екологічна напруженість, що вимагає усвідомленого ставлення до слова як інструменту не лише переконання, а й збереження комунікативної рівноваги.

2.4. Екологічні принципи спілкування політиків

У сучасній політичній комунікації дедалі більшої ваги набуває концепт екологічності мовлення, що передбачає етично виважене використання лінгвістичних та паралінгвістичних ресурсів, спрямованих на збереження балансу між переконливістю, емоційністю та повагою до адресата. Поняття екології комунікації у політичному дискурсі можна розуміти як здатність політика формулювати свої думки так, щоб не руйнувати комунікативне середовище агресією, маніпуляціями чи надмірною конфронтаційністю. В еколінгвістиці уникнення конфліктів розглядається як один із ключових чинників підтримання мовної гармонії у соціальному середовищі. Це здійснюється завдяки етичному використанню вербальних та невербальних компонентів. Мовець дотримується принципів мовної екології, серед яких – повага до співрозмовника, відмова від агресивних суджень та прагнення до діалогу, а не протистояння. Важливу роль також грає вживання нейтральної або позитивно забарвленої лексики, уникнення категоричності та потенційно конфліктних тем. Дослідження креативної риторики дискурсивних особистостей британських та американських політиків на прикладі Бориса Джонсона та Дональда Трампа продемонструвало різні моделі реалізації

екологічних принципів: від британської традиції дипломатичної стриманості й гри з іронією до американської риторики прямолінійності, часто наближеної до мовної агресії.

Вінстон Черчилль вважається одним із найяскравіших представників британського політичного дискурсу, чия комунікативна поведінка є прикладом екологічного використання мовних ресурсів, спрямована не лише на переконання, а й на об'єднання суспільства навколо спільних цінностей. Політик унікав надмірної агресії чи знецінення супротивника, натомість звертався до вищих моральних цінностей. Такий екологічний підхід підтримував гармонію навіть у кризових умовах. Британський політик використовує екологічні принципи переважно через гумор та створення образу звичайної людини. Його мовлення, насичене ідіомами, несподіваними метафорами та жартами, здатне розрядити напружену атмосферу навіть у контрверсійних ситуаціях. Така стратегія відповідає екологічності у розумінні підтримки комунікативної гармонії: навіть коли його критикують, він уникає відкритої агресії, натомість намагається перевести увагу в площину гумору. Водночас у його промовах нерідко простежується хаотична інтонація, що створює ефект невимушеності, але може виглядати як недбалість. З точки зору екології спілкування, ця особливість є двозначною: вона знижує формальність і дистанцію, проте не завжди сприяє прозорості та структурованості меседжу.

Невербальна поведінка британського політика також демонструє екологічні принципи: активна жестикуляція, посмішка як маркер дружелюбності – усе це сприяє встановленню контакту та створює атмосферу довіри. Хоча така манера іноді виглядає неконтрольованою, у цілому вона відповідає ідеї екології через акцент на наближеності до аудиторії та знятті напруги у діалозі з громадськістю.

На противагу британському, американський політик реалізує екологічні принципи у значно контрверсійнішій формі. Його риторика вирізняється прямоотою, частим використанням маркувальних епітетів і навіть прізвиськ на адресу опонентів. З одного боку, така стратегія суперечить класичному розумінню екології спілкування, адже вона не зберігає нейтральність і містить елементи

агресії. Проте в контексті американської політичної культури подібна мовна поведінка може інтерпретуватися як екологічна у сенсі наближення політика до стилю повсякденного спілкування виборців. Вона створює ефект «свого хлопця», який говорить просто, без дипломатичних фільтрів. Таким чином, екологічність набуває іншого виміру: замість гармонізації атмосфери вона полягає у формуванні довіри через автентичність і безпосередність.

Невербальна поведінка американського політика як креативної дискурсивної особистості також відповідає цій логіці. Його характерні жести – часте використання вказівного пальця, нахил корпусу вперед – підкреслюють домінантність і контроль над ситуацією. Водночас його інтонація, що варіюється від різко підвищеного тону до довгих пауз і повторів, формує ефект емоційної насиченості та впевненості. Такі засоби не стільки гармонізують комунікацію, скільки створюють сильний вплив на аудиторію, мобілізуючи її через емоційний заряд.

У порівняльному плані можна говорити про два різні типи екологічності спілкування. Для британського політика це м'яка манера комунікації – гармонізація дискурсу через гумор, самоіронію, зниження офіційної дистанції та невербальну відкритість. Для американського – жорстка манера комунікації, побудована на прямоті, емоційному тиску та використанні мовних маркерів, які, попри їхню агресивність, функціонують як інструмент наближення політика до народу. У цьому сенсі обидва політики демонструють адаптацію екологічних принципів до власних культурних контекстів: британська стриманість і гра з інтелектуальною іронією та американська традиція простоти й жорсткого слова.

Отже, екологічними принципами спілкування політиків є:

- 1) Відповідальність за вплив слова. Політик усвідомлює, що його висловлювання мають вагу та можуть формувати колективну свідомість.
- 2) Уникнення конфліктів та деструктивної поляризації. Цей принцип має на увазі використання нейтральної або ввічливої лексики та пом'якшення критики.

- 3) Гармонійне поєднання вербальних, невербальних та паравербальних компонентів. Мова політика лише підкреслює цінність взаємоповаги та спільних інтересів.
- 4) Забезпечення стійкості комунікативного середовища. Метою є створення екологічного мовного простору, у якому слово не руйнує соціальні зв'язки, а навпаки підтримує конструктивний діалог.

Таким чином, екологічні принципи у спілкуванні політиків не зводяться лише до уникання агресії чи конфлікту. Вони охоплюють ширший спектр стратегій, спрямованих на досягнення комунікативного балансу у конкретному культурному контексті. Обидва політики демонструють дві відмінні моделі цього процесу: одна орієнтована на пом'якшення дискурсу і створення довірливої атмосфери, інша – на мобілізацію аудиторії шляхом максимальної експресії. Обидві моделі британської та американської креативної дискурсивної особистості у політичному дискурсі засвідчують, що екологія політичної комунікації є динамічним і культурно зумовленим явищем, яке потребує комплексного аналізу вербальних і невербальних компонентів.

Висновки до розділу 2

Дипломатичність як етичний принцип політичного дискурсу постає не лише як мовна стратегія, а як комплексна когнітивно-прагматична практика, що визначається історичними, соціокультурними та жанровими чинниками.

З точки зору еколінгвістики, дипломатичність виконує функцію підтримки гармонії у комунікативному дискурсивному середовищі. Екологічність у спілкуванні політиків дозволяє зменшувати ризик мовної токсичності та сприяє конструктивному вирішенню конфліктів між країнами.

Аналіз політичної комунікації представників британського та американського політичних дискурсів показує, що екологічні принципи мовлення у сучасному політичному дискурсі реалізуються у різних формах, залежно від

культурного контексту та індивідуальної риторичної стратегії. Британський політик вдається до м'якої манери спілкування, яка проявляється у використанні стилістичних повторів, іронії, гумору, ідіом та несподіваних метафор, що екологічно знижують рівень напруги та наближають його до аудиторії. Американський політик застосовує більш жорстку модель спілкування, яка базується на прямоті, емоційній насиченості та використанні маркувальних епітетів, іноді навіть прізвиськ щодо опонентів.

У порівняльному плані британський та американський політики демонструють два різні підходи до екологічності: перший орієнтується на гармонізацію комунікації та підтримку діалогу, другий – на емоційний вплив і чітке окреслення позиції. Обидва приклади свідчать, що екологічність політичного мовлення не можна зводити лише до уникання агресії: вона охоплює стратегії, спрямовані на баланс між переконливістю, впливом та збереженням ефективного комунікативного середовища. У результаті, екологія політичної комунікації постає як багатовимірне явище, де стилістичні, культурні та невербальні чинники визначають не лише форму, а й ефективність взаємодії політика з аудиторією.

Попри численні відмінності, американський та британський політичні дискурси мають низку спільних рис, які можна розглядати як прояви екологічно збалансованого мовлення у політичній сфері. По-перше, обидва дискурси орієнтовані на легітимізацію влади та підтримку довіри народу. Політики США та Великої Британії як креативні дискурсивні особистості використовують мовлення для формування авторитетного образу та підкріплення свого авторитету. По-друге, як британський, так і американський дискурси звертаються до спільних моральних та соціальних цінностей. Використання лексичних одиниць, що підкреслюють свободу, справедливість та відповідальність перед народом, сприяє формуванню відчуття єдності.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Еколінгвістика як міждисциплінарна галузь є результатом інтеграції лінгвістики та екологічного мислення, що відображає актуальні суспільні потреби в умовах глобальних трансформацій. Сучасна еколінгвістика є потужним інструментом дослідження політичного мовлення, оскільки дозволяє виявити наративи й метафори, що формують екологію мислення суспільства.

Дискурс є складним багатоаспектним явищем, що поєднує у собі процес та результат мовленнєвої діяльності, спрямованої на комунікативну взаємодію між учасниками спілкування в конкретному соціальному, когнітивному та прагматичному контекстах.

Інституційний дискурс становить особливий тип мовленнєвої взаємодії, що реалізується у межах соціально значущих інституцій та відображає владні, рольові та нормативні аспекти комунікації. Йому притаманні формалізація, жанрова стандартизованість, дотримування термінологічних одиниць та усталених мовних конструкцій.

Політичний дискурс є однією з найвпливовіших форм інституційного дискурсу, що виконує функції легітимізації влади, формування ідеологічних наративів та управління суспільною думкою. Сучасний політичний дискурс набуває персоналізованих рис, поєднуючи інституційну репрезентацію з індивідуальним стилем мовлення, що дозволяє політичним лідерам ефективніше адаптувати комунікацію до цільових груп.

Поняття дискурсивної особистості дуже активно використовується у сучасній лінгвістиці, де дискурсивна особистість інтерпретується як складний когнітивно-комунікативний феномен, який є одним із аспектів прояву мовної особистості та виявляє її дискурсивні характеристики. Концептуальна система дискурсивної особистості визначається знанням мовних норм, умінням використовувати ці норми в мовленні, а також здатністю до спілкування та досягнення мети.

Креативність є здатністю дискурсивної особистості генерувати нові, оригінальні ідеї в межах певного комунікативного або соціокультурного контексту, використовуючи вербальні та невербальні засоби комунікації для досягнення мети спілкування.

Невербальні компоненти комунікації є важливою складовою політичного дискурсу, оскільки вони виконують значущі смислотворчі, емоційно-оцінні та регулятивні функції. До основних рівнів таких компонентів належать проксемика, кінесика, просодика та паравербаліка. Кожен із них по-своєму впливає на ефективність комунікативної взаємодії, доповнюючи або іноді замінюючи вербальні компоненти мовлення.

Дипломатичність як етичний принцип політичного дискурсу постає не лише як мовна стратегія, а як комплексна когнітивно-прагматична практика, що визначається історичними, соціокультурними та жанровими чинниками. З точки зору еколінгвістики, дипломатичність виконує функцію підтримки гармонії у комунікативному дискурсивному середовищі. Екологічність у спілкуванні дозволяє зменшувати ризик мовної токсичності та сприяє конструктивному вирішенню конфліктів.

Аналіз політичної комунікації креативних дискурсивних особистостей британського та американського дискурсу показує, що екологічні принципи мовлення у сучасному політичному дискурсі реалізуються у різних формах, залежно від культурного контексту та індивідуальної риторичної стратегії. Британський політик вдається до м'якої манери спілкування, яка проявляється у використанні гумору, ідіом та несподіваних метафор, що знижують рівень напруги та наближають його до аудиторії. Американський політик застосовує більш жорстку манеру комунікації, яка базується на прямоті, емоційній насиченості та використанні маркувальних епітетів, іноді навіть прізвиськ щодо опонентів.

У порівняльному плані британський та американський політики демонструють два різні підходи до екологічності: перший орієнтується на гармонізацію комунікації та підтримку діалогу, другий – на емоційний вплив і чітке окреслення позиції. Обидва приклади свідчать, що екологічність політичного

мовлення не можна зводити лише до уникання агресії: вона охоплює стратегії, спрямовані на баланс між переконливістю, впливом та збереженням ефективного комунікативного середовища. У результаті, екологія політичної комунікації постає як багатовимірне явище, де стилістичні, культурні та невербальні чинники визначають не лише форму, а й ефективність взаємодії політика з аудиторією.

Попри численні відмінності, американський та британський політичні дискурси мають низку спільних рис, які можна розглядати як прояви екологічно збалансованого мовлення у політичній сфері. По-перше, обидва дискурси орієнтовані на легітимізацію влади та підтримку довіри народу. Політики США та Великої Британії використовують мовлення для формування авторитетного образу та підкріплення свого авторитету. По-друге, як британський, так і американський дискурси звертаються до спільних моральних та соціальних цінностей. Використання лексичних одиниць, що підкреслюють свободу, справедливість та відповідальність перед народом, сприяє формуванню відчуття єдності.

Отже, проведене дослідження засвідчує, що еколінгвістичний підхід до аналізу політичного дискурсу дозволяє комплексно осмислити взаємозв'язок між мовою, культурою та соціальним середовищем. Виявлені принципи екологічності мовлення можуть слугувати науковим підґрунтям для подальших досліджень комунікації у рамках політичного дискурсу, а також для практичного використання у навчальних та педагогічних цілях.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у поглибленому аналізі еколінгвістичних характеристик політичного дискурсу, зокрема у вивченні механізмів формування екологічно збалансованої комунікації в умовах глобальної політичної конкуренції. Подальший розвиток еколінгвістики як міждисциплінарної галузі передбачає розширення аналітичних підходів до вивчення мовної поведінки політиків різних культур, що дозволить окреслити універсальні закономірності екологічного мовлення.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейчук Н. І. Семіотика лінгвокультурного простору Англії кінця XV – початку XVII століття : монографія. Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2011. 280 с.
2. Антибот: як протидіяти інформаційним маніпуляціям [Електронний ресурс]. 2022. URL: <https://internews.ua/opportunity/antibot-notes>
3. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики. Львів : ПАІС, 2010. 336 с.
4. Бехта І. А. Текст в парадигматичній системі наукових лінгвістичних концепцій: актуальні та віртуальні стратегії розвитку. *Дискурс іноземномовної комунікації*. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2002. С. 162–188.
5. Бондар О. І. Синергетичний підхід як підґрунтя лінгвістичної екології. *Записки з українського мовознавства*. 2013. Вип. 20. С. 4–15.
6. Булах М. Б. Психолінгвістична аспектологія аналізу перифраз у медіа. *Актуальні проблеми української лінгвістики: теорія і практика*. 2015. Вип. 31. С. 57–69.
7. Бурбело В. Б. Сучасні концепції дискурсу та лінгвопрагматичні засади дискурсології. *Вісник КНУ імені Т. Шевченка. Іноземна філологія*. 2002. Вип. 28(32). С. 79-84.
8. Ващук Т. Політичний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Вісник Житомирського державного університету ім. Івана Франка*. 2007. № 33. С. 182–185.
9. Воронцова Н. Г. Комунікативно-когнітивні особливості вербальної інтеракції зі стороннім реципієнтом (на матеріалі англійської мови). Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 243 с.
10. Елітознавство / заг. ред. В. О. Гошовської. Київ : НАДУ, 2013. 268 с.
11. Заболоцький Ю. В. Екстралінгвальні особливості американського політичного дискурсу. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Серія «Філологія»*. 2023. Вип. 17. С. 54–58.
12. Карпусенко М.В., Карпусенко Н.В. Особливості непідготовленого мовлення Дж. Байдена (на прикладі перших президентських дебатів та передвиборчого

інтерв'ю телекомпанії CBS). *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич : Видавничий дім “Гельветика”, 2021. Випуск 39. Том 2. С. 72–76.

13. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. Київ : Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.

14. Корольов І. Поняття дискурсу в сучасному мовознавстві: визначення, структура, типологія. *Studia linguistica*. 2012. Вип. 6(2). С. 285–305.

15. Корнєва Л. М. Невербальні засоби в міжкультурній комунікації. *Культура народів Причорномор'я*. 2004. № 49, т. 1. С. 1–3.

16. Кузнєцова О. В. Постмодерністський комічний ідіодискурс Дейва Баррі. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019. 42 с.

17. Лесько О. Й., Прищак М. Д., Залюбівська О. Б., Рузакова Г. Г. Етика ділових відносин. Вінниця : ВНТУ, 2011. С. 92–93.

18. Літак А. Про природу інституційного дискурсу. *Південний архів. Філологічні науки*. 2018. Вип. 72(1). С. 142–145.

19. Лукіна Л. В. Політичний дискурс: сутність та особливості застосування. *Політикус*. 2021. Вип. 2. С. 75–80.

20. Монастирська Л. В. Дискурсивна особистість у сучасній лінгвістиці. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. № 39 том 3, 2019. С. 45 – 47.

21. Морозова О. І. Дискурс як когнітивно-комунікативна подія. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Серія: Філологічні науки. Мовознавство*. 2010. № 7. С. 134–138.

22. Морозова О. І. Екологічний підхід до аналізу неправдивих висловлень. *Мовні і концептуальні картини світу*. Вип. 55. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2015. С. 258–266.

23. Пасинок В. Г. Вербальні й невербальні засоби оратора. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Харків. 2011. С. 161–166.

24. Пасинок В. Г. Еколінгвістичні аспекти у фокусі риторики, стилістики та культури мовлення. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія*. 2015. № 81. С. 7–9.

25. Пасинок В. Г. Креативність та творчість дискурсивної особистості педагога. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов.* 2019. № 89. С. 46–51.
26. Руднєва І. С. Юридичний дискурс як модель інституційного дискурсу. *Вісник ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Іноземна філологія.* 2018. Вип. 87. С. 85–91.
27. Самохіна В. О. Креативна дискурсивна особистість в екосистемі творчої діяльності. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов.* Вип. 90. 2019. С. 19–26.
28. Солощук Л. В. Взаємодія вербальних і невербальних компонентів комунікації у сучасному англомовному дискурсі: автореф. дис. ... д-ра філол. наук : 10.02.04. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ, 2009. 37 с.
29. Солощук Л. В. Дискурсивна особистість у світлі теорії полікодовості комунікативного процесу. *Записки з романо-германської філології.* 2015. Вип. 1. С. 167–174.
30. Шевченко І. С. Дискурс і когнітивно-комунікативна парадигма лінгвістики. Мова. Людина. Світ. До 70-річчя проф. М. Кочергана : зб. наук. статей. К. : Вид. центр КНДУ, 2006. С. 148–156.
31. Шевченко І. С., Морозова О. І. Дискурс як мисленнєво-комунікативна діяльність. У: Шевченко І. С. (ред.). Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: монографія. Харків: Констант, 2005. С. 233–236.
32. Шпак О. В. Британський політичний дискурс з позиції еколінгвістики. *Закарпатські філологічні студії.* Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2023. Т. 2, вип. 26. С. 124–128.
33. Шпак О. В. Еколінгвістичні особливості англомовного родинного дискурсу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика.* 2021. Т. 32(71), № 4, ч. 1. С. 254–259.
34. Шпак О. В. Комунікативна категорія КОНТАКТ з позицій еколінгвістики. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов.* 2017. Вип. 85. С. 108–115.

35. Goatly A. *Washing the Brain: Metaphor and Hidden Ideology*. Amsterdam : John Benjamins, 2007. 456 p.
36. Gopal R., Mahmud C. T. Prose reading: The influence of text-reader factors. *Studies in English Language and Education*. 2019. Vol. 6, No. 2. Pp. 187–198.
37. Haugen E. *The Ecology of Language // Essays by Einar Haugen*. Stanford : Stanford University Press, 1972. 380 p.
38. Herlina H. The effect of interest in reading on mastery of English vocabulary with fifth grade elementary students. *Studies in English Language and Education*. 2016. Vol. 3, No. 2. Pp. 188–202.
39. Wrench J. S., Punyanunt-Carter N. M., Thweatt K. S. *Interpersonal Communication: A Mindful Approach to Relationships*. 2020. Pp. 126–127.
40. Lakoff G. *Moral Politics: What Conservatives Know That Liberals Don't*. Chicago : University of Chicago Press, 1996. 416 p.
41. Stibbe A. *Ecolinguistics: Language, Ecology and the Stories We Live By*. London : Routledge, 2015. URL: https://www.researchgate.net/publication/314077605_Ecolinguistics_Language_Ecology_and_the_Stories_We_Live_By
42. Stibbe, A. Positive Discourse Analysis: Rethinking Human Ecological Relations. In *The Handbook of Language and Politics*. 2015. pp. 275–292. Routledge. DOI: <https://doi.org/10.1080/17513758.2015.1055555>
43. van Dijk T. A. *Political Discourse and Ideology (ed.). Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. Vol. 2: Discourse as Social Interaction*. London : Sage, 1997. P. 25–45.

СПИСОК ДОВІДКОВИХ ДЖЕРЕЛ

44. Словник української мови. С. 784. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=156904&page=763>
45. Філософський енциклопедичний словник / під ред. В.І. Шинкарук. К. : Абрис, 2002. 742 с.
46. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

47. Джонсон Б. Фактор Черчилля. Як одна людина змінила історію; пер. з англ. Ю. Гірича. Х. : Віват, 2022. 400с.
48. Boris Johnson at the IoD Annual Convention 2013. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=yMpIVt-iy0A>
49. Boris Johnson lays into Corbyn after the Queen's Speech. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=JgsHlurxcMg>
50. Boris Johnson: "stop dithering" over Brexit. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=ZKFMCUc6IWc>
51. Boris Johnson: Let's get Brexit done by October 31st | Street Signs Europe. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=SqhhAWBeYiI>
52. Boris Johnson's farewell speech as UK prime minister – BBC News. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=9Gf5X1BC7tY>
53. Boris Johnson's first speech as Prime Minister | FULL SPEECH - BBC. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=6jfSAWCHRts>
54. “Darkest Hour” [Electronic resource]. URL:
https://www.scripts.com/script.php?id=darkest_hour_1389&p=38
55. Donald Trump Mocks 'Little Marco' Rubio At Fox News Debate. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=7p_ltuXcOH4
56. Donald Trump Reveals Putin's Possible Next Steps On Ukraine Deal. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=G2NNnkpV4Bs>
57. Donald Trump Speech in Miami. C-span.org, 2016. URL: <https://www.c-span.org/video/?415384-1/donald-trump-campaigns-miami-florida>
58. Donald Trump's victory speech in full. URL:
https://www.youtube.com/watch?v=owuq_An4cnk
59. First 2020 Presidential Debate between Donald Trump and Joe Biden. URL:
<https://www.youtube.com/watch?v=wW1lY5jFNcQ>
60. Full transcript: First 2016 presidential debate. *Politico Staff*, 2016. URL:
<https://www.politico.com/story/2016/09/full-transcript-first-2016-presidentialdebate-228761>

61. In full: Boris Johnson holds press conference with Ukrainian President Volodymyr Zelensky. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=If5mk185zB8>
62. In full: Boris Johnson orders three-week lockdown of UK to tackle coronavirus spread | ITV News. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=Haaq59UpINI>
63. JUST IN: President Trump Takes Questions From Reporters After Long Cabinet Meeting. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=m25U1EmnhOs>
64. Margaret Thatcher. *The Path to Power*. HarperCollins Publishers, 2012. 520 p.
65. Obama's speech on the "American Dream" – Bettendorf, Iowa. CNN, 2007. URL: <https://edition.cnn.com/2007/POLITICS/12/21/obama.trans.americandream/>
66. The Second Presidential Debate: Hillary Clinton and Donald Trump (Full Debate) | CNBC. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=qlaum72JNRA>
67. Transcript of Obama's speech. *BlackEnterprise.com*, 2008. URL: <https://www.blackenterprise.com/transcript-of-obamas-speech-2/3/?test=prebid>
68. Trump Inauguration Speech (FULL) | ABC News. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=sRBsJNdK1t0>
69. Watch again: Boris Johnson faces MPs after Partygate fines apology. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fZKH95XdWK8>
70. WATCH: Trump addresses World Economic Forum at Davos. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=HAzbODs7BMI>

ABSTRACT

of the MA thesis “The Creative Discursive Personality of an English-Speaking Politician” (Kharkiv, 2025),

written by Anna Morozova

(research advisor Associate Professor, Ph.D. O. Shpak)

This thesis investigates the ecolinguistic features of verbal and non-verbal communication that shape the creative discursive personality of an English-speaking politician. This focus accounts for the **relevance** of the study for the present-day linguistics. The ecolinguistic approach to the analysis of political discourse provides new insights into how language reflects and shapes the ecological balance of communication in society. The discourse of English-speaking politicians has been examined through the implementation of the functional, communicative, and ecolinguistic approaches to the analysis of verbal and non-verbal interactions of political figures in various communicative situations, which reveal their creativity as discursive personalities.

The **object-matter** of the research is the discourse of creative discursive personalities of British and American politicians. The **subject-matter** is ecological principles of creativity in communication in the British and American political discourse.

The research **aims** at specifying the ecological essence of the verbal and non-verbal communication of an English-speaking politician as a creative discursive personality.

In order to achieve the aim, the following **objectives** are set forth:

- to determine the theoretical and methodological basis of ecological linguistics;
- to explore the concept of discourse and its types, namely political discourse;
- to provide general characteristics of the phenomenon of a discursive personality;
- to determine creativity as a verbal and non-verbal manifestation of a discursive personality;
- to analyse the ecolinguistic features of verbal and non-verbal components of communication among British and American English-speaking politicians.

The methods of the research include the method of discursive analysis to identify the characteristic ecolinguistic features of creative discursive personalities in politics; the

context and situational method to distinguish communicative situations; the functional and communicative method for determining the functions of the utterances in discursive situations; the descriptive and comparative methods to examine and analyse the material; the method of systematization and generalization to organize and obtain results and draw conclusions.

The practical significance of the obtained results can be used in lecture courses on ecolinguistics and discoursology, in English practical classes, as well as in writing Master's and Bachelor's papers on related topics.

The set of data subject to analysis comprises discourse fragments from videos with subtitles, speech scripts of English-speaking politicians, film scripts, and works of fiction.

The structural parts of the M.A. thesis are: the introduction, two chapters with conclusions, the general conclusion, the bibliography and reference list (70 entries). The textual part of the paper comprises 52 pages, the overall number of pages being 62.

The **first** chapter presents the theoretical basis of the thesis by examining the essence of the ecological linguistics, institutional and political discourse, and the creative discursive personality, with emphasis on verbal and non-verbal aspects of communication. The terms “ecological communication”, “verbal/non-verbal components” are specified in respect to the object-matter of the research.

The **second** chapter singles out ecolinguistic features of British and American politicians' speeches and interactions, highlighting markers of creativity, diplomacy, and communicative effectiveness. It also explores cultural differences in ecological communication.